

Kangasalan Luonto

VUOSIJULKAISU 2024

- **Laipanmaan metsät** sivu 5
- **Kuntavaalit** sivu 14
- **Taiteilijan luontosuhde** sivu 17

Kangasalan luonnonkukkien päivän retki järjestettiin sunnuntaina 16.6.2024 Ranta-Koivistossa ja Kirkkojärven Laikkolannokassa. Teemana oli raita. Retken veti Heikki Toivonen.

Jorma Mäntylä

Kangasalan kulttuuri- ja hyvinvointitori järjestettiin lauantaina 20.4.2024. Kangasalan luonnon osasto pääkirjastossa veti hyvin väkeä.

Jorma Mäntylä

Kangasalan kauniit harjut

Toimintavuoden 2024 myönteinen tapahtuma oli maaliskuussa saatu Korkeimman hallinto-oikeuden päätös vesiyhtiö Tavase Oy:n kaikkien lupahakemusten hylkäämisestä. Kaksikymmenvuotinen vesisota Kangasalan Vehoniemenharjun suojelun puolesta näytti tulleen päätökseen.

Tapahtumasarjaa arvioitaessa huomio kiinnittyy pitkäaikaiseen kesto, 20 vuotta. On pelottavaakin miten esittelijän esityksestä hallintokoneistoon kerran päässyt huono esitys voi elää vuosikymmeniä omaa elämäänsä. Yhtiö jakoi päättäjille vuodesta toiseen tietoa, jossa vähäteltiin kansallismaisemaan suunnitellun tekopohjavesilaitoksen ympäristöhaittoja, energiankulutusta ja kustannuksia. Niinpä kuntien rahaa paloi 20 vuodessa yli kymmenen miljoonaa euroa, mistä Kangasalan osuus on runsas miljoona.

Tuskin oli muste kuivunut KHO:n ratkaisusta, kun Kangasalan viranomaislautakunnan arvioitavaksi tuli NCC Industry Oy:n hakemus 1,7 miljoonan kiintokuutiometrin maa-aineksen otosta Vehoniemenharjulla Lahdentien varressa. Yhtiö on kaivanut ja räjäyttänyt harjua vuosikymmeniä, ja lisää pitää saada. Kuvitelma, että Vehoniemenharju saisi olla rauhassa Tavasen kaaduttua, osoittautui vääräksi. Lautakunta myönsi kesäkuussa luvan vieläpä ”muutoksenhausta huolimatta”, vaikka lausunnoissa vastaan olivat Kangasalan luonto ry, Pirkanmaan liitto, Ely-keskus ja jopa Kangasalan oma vesilaitos, jolla on vedenottamo Raikussa 300 metrin päässä ottoalueesta.

Onneksi Vaasan hallinto-oikeus toimi nopeasti ja teki jo 5.9.2024 välipäätöksen ja kielsi lautakunnan päätöksen toimeenpanon maa-aines- ja ympäristölupa-asiassa.

On mahdollista, että kansallisesti arvokas maisema ja luontohelmi Vehoniemenharju saa jatkossa viimein olla rauhassa.

Kun Kangasalan luonnonsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1978, harjunsuojelu oli tärkein asia. Kangasalan luonnon

30-vuotisjuhlalehdessä vuonna 2009 totesi yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja **Rauno Jokinen**, että ”harjunsuojelu oli ilman muuta ykkösasia. Tehometsänhoito oli myös esillä, samoin vesiensuojelu.” Maa-aineksen otto oli villiä, ja se näkyi Kangasalla. Vuonna 1980 luonnonsuojeluyhdistys kokosi harjunsuojeluadressin, jonka allekirjoitti 6 500 kuntalaista, yli puolet kunnan silloisesta äänioikeutetusta väestöstä. Se vaikutti osaltaan maa-aineslakiin, joka astui voimaan 1982. Kangasalan Vehoniemen harjualueen osayleiskaava hyväksyttiin valtuustossa elokuussa 1982.

Kun penkoo NCC Industry Oy:n viime kevään hakemusta ja siitä annettuja lausuntoja, useimmat toteavat Vehoniemenharjun osayleiskaavan vanhentuneisuuden. Vuoden 1982 jälkeen alueelle on tullut lisää ja uusia luonnonsuojelualueita. Kunnan omassa strategisessa yleiskaavassa sekä maakuntakaavassa painotetaan kansallismaiseman ja luontohelmen arvoa matkailullisesti sekä virkistyskäytössä.

Osayleiskaavan päivittäminen ajantasaiseksi on 42 vuodessa tullut välttämättömäksi, jotta emme jätä tuleville sukupolville muistoksi loppuun kaluttuja sorakuoppia. ”Sorannoton vahinkoja ei voi poistaa, vain peitellä maisemoinnilla”, sanoi Rauno Jokinen vuonna 2009.

Taantumista huolimatta on todettava, että ympäristönsuojelussa on toki myös edistytty. ”Vesien ja ilmastonsuojelussa on menty eteenpäin. Kangasalta löytyy uudelleen naavaa, jota ei ollut 1980-luvulla”, Rauno Jokinen jatkoi Kangasalan luonnon 30-vuotisjuhlalehdessä. Sittemmin Kangasalasta on mm. tullut hiilineutraali Hinku-kunta.

Jos haluaa olla mukana Kangasalan luonnon puolella, tästä lehdestä löytyvät toisaalla Suomen luonnonsuojeluliiton liittymisohjeet.

Kangasalan luonto ry:n vuosijulkaisu

Julkaisija: Kangasalan luonto ry.
kangasala@sil.fi
C/o Markku Välimaa
Majaalahdentie 128
36270 KANGASALA
050 345 0234

Vastaava toimittaja:
Jorma Mäntylä
Jorma.Mantyla@kangasala.fi

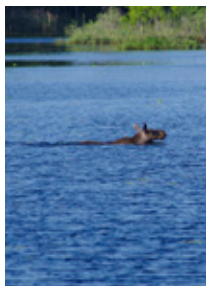
Taitto:
Viestikettu
n-c@viestikettu.fi

ISSN-L 0781-5166
ISSN 0781-5166

PK-Paino, Tampere 2024

Sisällys

- 5 Miksi Laipanmaa on tärkeä?
- 6 Suomen luonnon päivä
Pälkäneen Pihtilammella
- 8 Kolumni: Laipanmaa lähelläni
- 9 Kolumni: Ihminen, korppi ja eläimet
- 10 Kirjailija ja metsä
- 14 Kangasalan puolueet ja ympäristö
- 16 Yhtenäisen Laipanmaan puolesta
- 17 Erityinen luontosuhde
- 19 Ekologista asumista Kangasalla:
Taito Mikkosen passiivinen aurinkotalo
- 22 Ruskaretkellä Sillansalmesta
Viitastenperälle
- 23 Sääsikeskus lopetti toimintansa
- 24 Kirja-arvostelu: Ei vain neuleopas, vaan
luontotekokin
- 25 Kangasalan luonnon toimintaa 2024

KANSI
Hirvi uimassa Laipanmaalla järven
yli. Kuva Jorma Mäntylä.
Laipanmaan asioista sivuilla 5–13.

HALLITUS 2024

Kangasalan luonto ry

kangasala@sll.fi

Markku Välimaa

050 345 0234, markku.valimaa@kolumbus.fi

Jorma Mäntylä

0400 333 575, jorma.mantyla@kangasala.fi

Tuija Lahti

040 568 0799, lahti.tuija@gmail.com

Sina Isokallio

sina.isokallio@kangasala.fi

Ari Kuuluvainen

040 514 4310, ari.kuuluvainen@gmail.com

Krista Mäkelä

040 578 0710, krista.makela@gmail.com

Reetta Vuorio

reetta@oac.fi

Inka Vaalamo

inka.vaalamo@gmail.com

Pekka Mikkonen

040 753 7567, p.t.mikkonen81@gmail.com

Hannu Majava

0400 341 210, majavahannu@gmail.com

Kari Sipilä

0400 722 123, kakex831@gmail.com

VUOSIKOKOUS

Kangasalan luonto ry:n vuosikokous pidetään
sunnuntaina 23.2.2025
kello 13 Raikun kylätalolla
Raikuntie 97, 36520 Raikku.

Esillä sääntömääräiset vuosikokousasiat
ja sääntömuutos.

Kahvitarjoilu – tervetuloa!

Hallitus

Miksi Laipanmaa on tärkeä?

Teksti ja kuva: Jorma Mäntylä

Laipanmaa on 150 neliökilometrin alue Kangasalan ja Pälkäneen rajalla. Se on suurin yhtenäinen metsä keskellä Etelä-Suomea. Kangasalan Luonto kysyi kahdelta luontoasiantuntijalta mikä on sen arvo ja merkitys luonnolle, niin kasviston kuin eläimistön kannalta?

– Laipanmaa on tunnistettu luonnoltaan ja ekosysteemipalveluiltaan merkittäväksi laajaksi metsäalueeksi, ns. metsämantereeksi, sanoo FT, emeritusprofessori **Heikki Toivonen**.

– Se on Etelä-Suomen laajimpia yhtenäisiä metsäalueita. Sen luonto on vaihtelevaa ja pienipiirteistä. Paikoin maasto on kallioista ja alueella on myös korkeita kalliojyrkänteitä. Metsien lisäksi Laipanmaassa on monia järviä ja lampia, puroja sekä luonnontilaisia soita. Paikoin metsissä ja rannoilla näkee merkkejä aiemmasta asutuksesta. Vanhan ajan tukkikämpäkulttuuriin voi tutustua Rajalan kämpällä.

– Laipanmaan arvo on tunnistettu muun muassa. Helsingin yliopiston kehittämällä Zonation-analyysiohjelmalla, jonka avulla pyritään tunnistamaan luonnonsuojelun kannalta arvokkaita metsäalueita. Metsien laajuus, ikävaihtelu, merkittävät ekologiset yhteydet sekä monipuolinen kallio- ja vesiluonto mahdollistavat rikkaan eläimistön ja kasviston. Alueella tavataan myös suurpetoja. Metsälinnusto on monipuolinen, pienillä lammilla voi tavata kaakkurin.

– Luonnon virkistyskäytön kannalta Laipanmaan metsät ovat merkittäviä, siellä on 30 kilometriä retkeilyreittejä. Metsissä on toistaiseksi vain vähän ihmisen aiheuttamaa ääni- ja valosaastetta, mikä lisää sen arvoa edelleen.

– Metsät ovat lähes kokonaisuudessaan talousmetsiä, osa melko iäkkäitä ja edustavia. Toisaalta alueella on tehty laajoja hakkuita. Viime vuosina Laipanmaahan on perustettu jonkin verran luonnonsuojelualueita, esimerkiksi Luonnonperintösäätiön hankkima Laipansalo. Jos edustavimpia iäk-

kään metsän alueita suojeltaisiin, niin uhanalaista lajistoa voisi vähitellen levitä myös talousmetsiin, mikä edelleen lisäisi alueen arvoa. Laipanmaan metsäalue voisi olla myös merkittävä luonnon hiilivarasto ja hiilinielu. Tätä edistäisi nykyistä pitempi metsien kiertoaika, samoin suojelualueiden lisääminen, arvioi Heikki Toivonen.

– Laipanmaahan on suunniteltu tuulivoiman rakentamista. Suuret tuulimyllyt ja niiden vaatiman järeän infrastruktuurin rakentaminen olisi haitallista alueen luonnolle ja toisi sinne häiriötä. Epäilemättä se vaikeuttaisi alueen luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja myös virkistyskäyttöä.

Luontokartoittaja **Niko Selin** Kangasalan Ruutanasta arvostaa myös Laipanmaata.

– Polveilevat ja vaihtelevat maastot sisältävät usein monipuolisen kasvi- ja eläinlajiston alueella. Monipuolisuus luo parempaa sietokykyä

erilaisia luontoa uhkaavia muutoksia kohtaan ja monipuolinen habitaatti tarjoaa tietenkin myös elinmahdollisuuksia uhanalaisillekin eläin- ja kasvilajeille, joiden tarpeisiin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota.

– Mielenkiintoinen lajisto ja monipuolinen maasto luo virkistysarvoa alueelle ja siellä liikkuville ihmisille. Itse kohdistan vapaa-ajan maastoretket juuri mahdollisimman monipuolisille alueille, niiden lajiston ja maisemien vuoksi. Mieleen painuvilla ja lajirikkailla kohteilla tulee myös käytyä toistekin.

– Laipanmaalla mitä kattavammin luonnontilankaltaisuus saataisiin säilytettyä, sitä enemmän se palvelisi jatkossakin luontoa ja loisi alueelle kiinnostusta ja vetovoimaa retkeilyinnostuksen kasvaessa vuosi vuodelta. Alueelta löytyy potentiaalia, arvioi Niko Selin. □

Niko Selin ja Heikki Toivonen Pihtilammella.

Suomen luonnon päivä Pälkäneen Pihtilammella

Teksti ja kuvat: Jorma Mäntylä

Ympäristöjärjestöt juhlistivat Suomen luonnon päivää tänä vuonna retkeilemällä Laipanmaan Pihtilammella 31.8. Tapahtuman järjestivät Kangasalan luonto ry. ja Suomen Luonnonsuojeluliiton Pälkäneen seutu ry.

Kaikkiaan viisikymmentä retkeläistä täytti bussin, joka lähti Kangasalan linja-autoasemalta aamupäivällä. Pälkäneeltä tuli toistakymmentä matkalaista mukaan. Pihtilammella oltiin puolen päivän aikaan toteamassa, että edellis-päivän sateet olivat ohi ja kaunis aurinkoinen sää suosi Suomen luonnon päivää.

Pihtilampi ja sen rannalla oleva laavu ovat Laipanmaan Pälkäneen puoleisessa osassa. Laavulta lähtee luontopolkuja, joita pitkin pääsee Ruokojärvelle ja Elamonjärvelle sekä 7 km päässä olevalle Rajalan kämpälle.

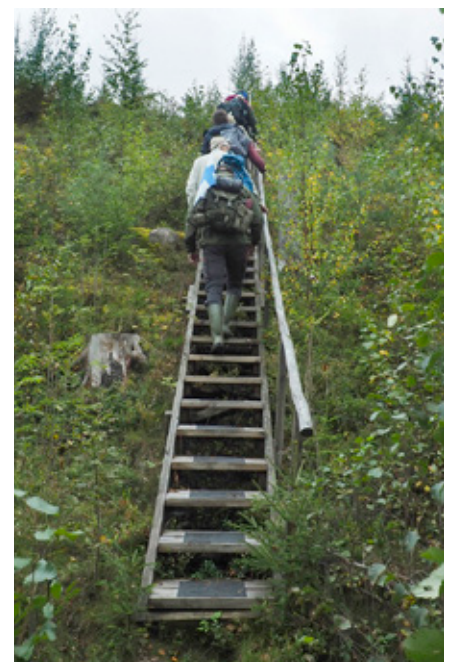
Puolet retkeläisistä jäi Pihtilammen laavun nuotiolle, jossa oli tarjolla tikkupullien paistoa ja lapsille kalastusta lammella.

Toinen ryhmä lähti kohti Korppivuorta. Ensimmäisenä saavuttiin Sadinlammelle, joka perimätiedon mukaan on ”yhtä syvä kuin pitkä”. Vaihtelevia ja jyrkkäkin polkuja pitkin päästiin Korppivuorelle, josta avautui huikea näköala Iso-Hirvijärvelle. Sen rannalta bongattiin kalasääksen pesä. Lintu oli pesässään ja lenteli välillä sen ympärillä.

Retkeläiset palasivat Pihtilammelle nauttimaan kahvia ja tikkupullia. **Kusti Vuorinen** ilahdutti nuotiolla haitarisoitolla. Bussilastillinen luonnon ystäviä palasi iltapäivällä Luopioisiin, Pälkäneelle ja Kangasalle.

LAIPANMAA RETKIKOHTENA

Perttu Pohjanperä Luopioisista kommentoi lauantaipäivää:

Korkeuserot Hirvijärvellä ovat yli 40 metriä. Jyrkimmässä kohdassa on portaat.

– Hieno retki ja Laipanmaa puolustaa paikkaansa retkikohteena. Se on laavuineen ja opastettuine reitteineen jopa informatiivinen retkikohde. Metsätalous ja varsinkin avohakkuut ovat tietty jättäneet jälkensä, mutta hyviä ja arvokkaita kohteita siellä on yhä jäljellä.

Heidi Meisalmi Pälkäneeltä perheineen tykkäsi retkestä:

– Olin mieheni, koiran ja kahden lapsemme kanssa retkellä. Tykättiin kaikki kovasti. Nuotiolla paistelu oli mukavaa ja lapset viihtyivät mato-ongella.

– Pidän Laipanmaata merkittävänä ympärivuotisena retkikohteena. Pihtilampi on entuudestaan tuttu, niin kesäkuin talvikaudeltakin. Lisäksi on tullut tehtyä patikkaretkiä alueen merkityillä reiteillä. Sienessä on käyty polkujen ulkopuolellakin. Isäni puolen suku on kotoisin Laipanmaan pohjoispuolelta, Kuhmalahdelta, ja jo omassa lapsuudessa kävimme perheen voimin alueella marjassa.

Suomen luonnon päivä on luonnon juhlapäivä elokuun viimeisenä lauantaina. Sen tarkoituksena on koota suomalaisia yhteen juhlistamaan ja arvostamaan Suomen luontoa. Päivää on vietetty vuodesta 2013 ja vuodesta 2017 sisäministeriö on suosittanut liputusta sen kunniaksi. □

Korppivuorelta bongattiin kalasääsken pesä.

Kusti Vuorinen soitteli haitaria leirinuotiolla.

Pihtilammen leirinuotiolla kuultua

”60-luvun alku lapsuuden lähimetsässä: Voimakas suopursun tuoksu vasta tehdyn propsipinon seasta. Täydellinen hiljaisuus käen kukunnan takaa.”

”Kotimetsän polulla suurten honkien keskellä eikä missään ole hakkuun jälkiä.”

”Olen löytänyt vaimoni ’metsästä’ eli retkeilyn parista. Meidät on myös vihitty metsässä.”

”Alkuillan kuutamoinen hämärä. Potkukelkan jalakset suhisevat hiljaa Pihlajaveden jäällä. Valkoisessa, hämärässä maisemassa pikeminkin kuulen kuin näen liikkuvani eteenpäin.”

”Talvella hiihtoretellä tullessani kotia kohti ilves hölkkäsi latuni

poikki noin 20 metrin päässä. Oli hieno kokemus.”

”Nuotiopizzan paistaminen isin kanssa yöretkellä”

”Tikkupullien teko, onkiminen vaikka ei tullut mitään.”

”Viitasammakko, sammakko ja rupikonna loikkivat saunapolulla porukassa mäkeä alas talvehtimispaikalle.”

”Eräänä kesänä sienijahdissa Laipanmaalla löysin mahtavan kantarelliesiintymän. Keräsin hetkessä 1,5 sangollista kotiin vietäväksi. Seuraavana syksynä palasin metsään hakemaan kantarelleja. Löysin kuitenkin vain hakkuuaukeaman. Metsä oli pyyhkäisty pois, sienet siinä samalla.”

”Mummolani - rintamamiestalon tontin rajalta alkoi metsä. ’Pikkumetsä’ meidän puheissa. Kauempana oli myös ’Isometsä’. Pikkumetsään sai mennä lapsena, mutta Isometsään ei. Pikkumetsässä oli ’Isokivi’, jonne pääsi kiipeämään juuri ja juuri. Se oli retkipaikkamme. Aikuisena tajusin, että matka sinne oli noin 50 metriä mummon ja vaijan talolta.”

”Pikkupoikana 60-luvulla kävin paimenessa. Metsät olivat helppoja kulkea. Polkuja oli paljon. Lehmille oli paljon syötävää. Oli niittyjä ja pikku aukioita. Lähteitä ja puroja. Hyönteismaailma oli rikkaampi kuin nyt. Ketokukkia oli runsaammin.”

**Muistot Laipanmaalta kokosi
Anitta Toivio**

Laipanmaa lähelläni

”Lählen tästä takamaalle ja lählenkin kai”, lausahdan Härkälän Heikki Ahosen tapaan, Elämää Laipanmaassa, kirjasta lukeneenani.

Heikki oli kylläkin lähdössä takamaalta aukeelle, kirkonkylälle.

Takamaaksi, ainakin Sahalahdella, kutsutaan Sahalahden ja Kuhmalahden puoleista Laipan pohjoisosaa. Varsinainen Laippa on sitten kauempana, Laippajärvien seutuvilla.

Kun takamaalta käytiin aukeella, oli se sen verran raskas reissu, että meinata piti ennen lähtöä.

Minä en ole ehtinyt meinaamaan. Niin innokas olen tutustumaan Laipan saloihin, että kuljen autolla. Jätän sen tien varteen ja samoilen etukäteen kartasta tutkimilleni kohteille. Uusimpana siintää jo kipuaminen Lammasvuorelle. Sen upea jäkälän valloittama laki houkutteli Lammasojan varrelta sitä katsellessani.

Uteliaisuuteni heräsi Laipan historiaan käydessäni Timo Niemisen johdattelemilla vaelluksilla 90 lopulta aina siihen asti, kun Timo niitä jaksoi vetää. Kuunnellen hänen tarinointia, siellä asuneista ihmisistä ja eläimistä, joita hän oli kohdannut ollessaan Laipanmaassa paimenena. Inspiroiduin lisää lukiessani mainitsemaani kirjaa.

Lapinpöllö keväällä 2023.

Olen minäkin nähnyt ja kameraani tallentanut joitain eläimiä. Muun muassa lapinpöllön, jonka kuulin siellä pesineenkin. Karhuja ja ilveksiä en ole itse harmikseni nähnyt.

Kulkuni suuntautuu sulan maan aikaan lähes päivittäin Laippaan, eräänlaiseen turvapaikkaani, marjastamaan, sienestämään, valokuvaamaan ja joskus muuten vaan rentoutumaan.

Käyn lempipaikoissani useampaan kertaan. Lammasoja virtaa mutkitellen halki Laipanmaan. Alkuna se saa Laippajärvistä keräten

matkan varrelta mukaansa vettä sivuojista, poiketen Saksijärvessä, päätyen lopulta Längelmäveteen. Aukeasuolla käyn joka syksy katsomassa vieläkö sääksen tekopesä on paikallaan. En siellä kesällä käy, ettei linnun pesintä häiriintyisi. Siellä se tietoni mukaan tänäkin kesänä pesi onnistuneesti. Kivilammilla, joka on keväisin täynnä vettä ja syksyllä niin kuiva, että sen voi ylittää lenkkitosuissa kastelematta jalkojaan. Siellä on maisema kuin syksyisessä Lapisissa, keltaisine koivun- ja punaisine juolukanlehtineen.

Joskus istahdan laavulle nauttien eväistäni, hiljaisuudesta ja rauhasta. Aika usein käy niin, että päivä alkaa jo hämärtyä ennen kuin havahdun että tästähän on ”lählettävä aukeelle”.

On onni, että meillä on tällainen paikka kuin Laipanmaa, mihin voimme mennä, kuka mitäkkin tekemään jokaisenoikeuksien sallimissa rajoissa.

Teksti ja kuvat
Birgitta Laakso

Lähteet:

Koistinen Viljo & Savolainen Jyrki
[1996] Elämää Laipanmaassa
www.laipanmaa.fi

Laipanmaa on Kangasalan ja Pälkäneen kuntien alueella sijaitseva 15 000 hehtaarin yhtenäinen, pääosin talousmetsäalue, joka tarjoaa myös 30 kilometriä opastettua polkua. Kivilammi syksyllä 2021.

Ihminen, korppi ja eläimet

Tutustuin opiskeluaikana alaskalaiseen ortodoksisen pappiin isä Michael Oleksaan, jonka seurakunta Alaskassa Kodiakin saarella koostui pääosin alueen alkuperäiskansoista. Hänen puolisonsa Xenia kuului Yupik-heimoon. Sen ikaikaisesta elämänviisaudesta isä Michael ammensi monet kertomukset kuvittamaan opetustaan.

Kerran isä Michael kuvasi ihmisen suhdetta luontoon alaskalaisella kertomuksella, joka kuvastaa monien alkuperäiskansojen kokemusta siitä, mikä on ihminen ja ihmisen paikka luonnossa. Alkuperäiskansojen esi-isät asettuivat alueelle edellisen jääkauden jälkeen.

Kertomuksessa ensimmäinen ihminen saapuu Alaskan rannikolle. Ihmisen saapuessa hänet ottaa ensimmäisenä vastaan korppi, eläinten johtaja. Korppi mitailee alastonta ihmistä, kallistelee päätään epäuskoisena ja tuumaa: ”Mikä säärittävä olento, karvaton, höyhenetön, ei kunnan kynsiä, ei kunnan hampaita, ei sarvia – vain ohut läpikuultava nahka ja pieni karvatuppo pään päällä – tuo ei mitenkään selviä edes yhtä päivää kun talvi saapuu, jos ylipäätään selviää talveen asti.” Korpin kanssa neuvonpitoon saapuvat myös muut Alaskan eläimet, jotka nekin ihmettelevät ihmisen haurautta, suojustomuutta ja avuttomuutta – eriskummallinen olento toden totta! Mutta ihminen herättää eläimissä kuitenkin myötätuntoa. Ne sanovat korpille: ”Kuulehan, me keksimme miten tämä uusi tulokas voisi selvitä talveen asti ja jopa talven yli. Yksi meistä antaa turkkiaan, toinen nahkaansa, vielä toiset antavat höyheniään ja toiset jänteitään, ja toiset antavat lihaansa sen syötäväksi – silloin se voi selviytyä!”

Korppi tuumaa:

”Se voisi onnistua, mutta miksi ihmeessä te sen tekisitte? Mitä te siitä saatte?”

Eläimet vastaavat:

”Me lahjoitamme ihmisille omaa elämäämme ja ihminen puolestaan antaa meille kunnioitusta ja kiitollisuutta.”

Näin Alaskan alkuperäiskansat ymmärtävät osansa luonnossa. Kasvit ja eläimet lahjoittavat itsensä ihmiselle, jotta ihminen voisi elää. Ihmisen tehtävä on muistaa tämä joka hetki ja osoittaa kunnioitustaan pitämällä huolta luonnon tasapainosta, kuluttamalla luonnon antimia aina vain välttämättömän, ei yhtään enempää.

MAAN VARJELIJAT

Toisessa kertomuksessa isä Michael kertoi taistelusta, jota alkuperäiskansat kävivät 2010-luvulla suurta kulta- ja kuparikaivosta vastaan, ja voittivat sen – kaivos jäi perustamatta. Kaivosyhtiö lupasi alkuperäiskansoille työpaikkoja, mutta kaivoksen pelättiin saastuttavan suuren lohijoen, jolle oli perustunut ihmisten toimeentulo alueella jo tuhansien vuosien ajan. Pienten jokien asukkaille ehdotettiin, että he voisivat muuttaa isompiin kaupunkiin helpomman ja mukavamman elämän perässä.

Heidän vastauksensa oli pysäyttävä. Sen sijaan, että he olisivat vedonneet omaan oikeuteensa maahan tai

ajatukseen maan omistamisesta. Maan omistaminen kun on vierasta alkuperäiskansoille.

He vetosivat tehtävänsä tällä alueella. He ovat ”maan ääni”, ja jos he lähtevät, kuka enää puhuu maan puolesta? He ovat ”maan varjelijoita” ja jos he lähtevät, kuka enää huolehtii maasta? Tällä tavalla ihminen voi kuulua paikalle yhtä lailla kuin paikka ihmiselle.

Ihmisen oma elinalue on annettu hänelle, jotta hän oppisi tuntemaan sen kasvit ja eläimet, ajat ja kierrot, herkän tasapainon jolla kaikki värähtelee yhtenä suurena elämän kokonaisuutena. Ja ihminen jolla on tällainen oma alue, kappale maata, sillä alueella hän on myös ”maan ääni” ja ”maan varjelija”, hän on maalle velkaa kunnioituksen ja huolenpidon, koska maa antaa hänelle elämän.

Toivon, että nämä pienet kertomukset avaavat merkityksellisiä näköaloja teille, oman alueenne ”maan äänille”, joilla on ymmärrystä, kunnioitusta ja rakkautta omaa elinpiiriä ja koko luomakuntaa kohtaan! Jumala siunatkoon runsaasti teidän kaikki hyvät pyrkimyksenne ja ponnistelunne!

Isä Tuomas Kallonen
Tampereen ortodoksinen seurakunta

Bigitta Laakso

Kirjailija ja metsä

Rajalan kämpällä puhuttiin metsästä, kivistä ja kuukkelista Anni Kytömäen kanssa.

Teksti ja kuvat: Jorma Mäntylä

Laipanmaan kesän 2024 päättäjäisissä oli kirjallisuuskustelu 15.8. kirjailija **Anni Kytömäen** kanssa. Rajalan kämpä oli tupaten täynnä väkeä, kun **Seppo Rinne** kyseli kynttilöiden valossa teos kerrallaan, miten Annista tuli kirjailija.

– Annihan on paitsi kirjailija, nykyään myös Luonnonperintösäätiön hallituksen puheenjohtaja. Laipanmaassa metsien keskellä ensimmäinen kysymys kuuluu: miksi metsä on sinulle niin tärkeä, miksi rakastat metsää?

– Oikeastaan päädyin metsään satumalta ja sisäisen pakon kautta. Kun olin nelivuotias, muutimme Ylöjärvellä rivitaloon, joka oli ihan metsän vieressä. Pihanurmikosta vain harppauksen päässä alkoi sammalten valtakunta, aarnimetsä. Siihen aikaan en ymmärtänyt, että se on luontoarvoiltaan merkittävä. Lapsen silmin metsä oli vain kiehtova, ja aloin kuljeksia siellä itsekseni.

SATUMAINEN METSÄ

– Metsässä käppäilin ja katselin tuulesa humisevia kuusia ja piilottelin sammalmättäiden välissä ja tunsin itseni jotenkin myönteisellä tavalla mitättömäksi. Suuri luonto ympärillä auttaa asettamaan asiat oikeaan perspektiiviin ja mittasuhteisiin. Äiti luki meille tosi paljon satuja silloin kun olin lapsi ja mielessäni yhdistin satumaisen maailman sinne metsään.

– Saduissahan kaikki jännittävät asiat tapahtuvat metsässä. Ajattelin, että joskus sadut ovat olleet varmaan totta ja kaikki nämä jännittävät Hannun ja Kertun ja Prinsessa Ruususen ja Tuhkimon ja Lumikin tapahtumat ovat varmaan olleet minun lähimetsässä.

– Oman rauhan kaipuu ja sadunomaisuuden kaipuu olivat ensimmäiset syyt, minkä takia metsään lähdin. Teini-iässä aloin havahtua siihen, mitä metsille on tapahtumassa. Rakkaimpia lähimetsiä alettiin avohakata samoihin aikoihin. Metsäsuhteeseen kasvoi voimakas huoli ja puolustamisen tarve.

Aloin opiskella metsien lajistoa. Voisi vedota siihen, että täällä esiintyy ruostekääpää ja puukiipijöitä ja haprarakasammalta ja kaikenlaisia omituisia otuksia ja niiden koti pitää säilyttää.

– Mikä merkitys oli vanhemmilla ja isovanhemmilla? Heidän kanssaan liikut luonnossa?

– Vanhemmat eivät missään vaiheessa pakottaneet meitä lapsia lähtemään metsään. Ei ollut semmoista, että isä ja äiti olisivat sanoneet, että nyt lapset laitetaan retkeilyvaatteet päälle ja lähemme opiskelemaan kasveja. Se olisi varmaan tehnyt retkestä luontaantyöntävämmän, mutta me vaan laitettiin jotkut rönttövaatteet päälle ja lähdettiin keräämään marjoja tai sieniä tai muuten vaan käppäilemään. Se oli semmoista matalan kynnyksen retkeilyä ja jotenkin vaivatonta. Ei ollut tulostavoitteita.

– Äidin äiti rakasti luontoa ja osasi luontorunoutta. Hän puhui omasta luontokokemuksestaan jotenkin niin sydämeenkäyvästi, että sitten sekin

varmaan osaltaan kasvatti minua luonnonystäväksi ja kirjailijaksi.

– Lapsuuden lähimetsä oli erityinen ja erityisen tärkeä. Jos ajattelet nyt tätä päivää, onko joku onko erityinen metsätyyppi sinun metsäsi?

– Kaikki luonnontilaiset ovat hieonoja. Erityinen on varmaan edelleen se alkuperäinen metsä Ylöjärvellä rivitalon vieressä. Siellä on vielä jäljellä noin 14 hehtaarin alue, mikä on tosin jatkuvasti hakkuu-uhan alla, mutta toivon mukaan siihen nyt jossain vaiheessa saadaan suojeluratkaisu. Puusto on jo niin iäkäs, ettei sitä enää olisi edes järkeä avohakata, rungot menisivät lähinnä hakkeeksi. Toinen tärkeä metsä, kymmenen hehtaaria, on ihan nykyisen kotini vieressä Hämeenkyrössä. Kolmas romaanini Margarita oli silloin voittanut Finlandia-palkinnon ja minulla oli sitten vähän niin sanotusti ylimääräistä rahaa ja satuin kuulemaan, että se metsä on tulossa myyntiin. Sehän on se paikka, mitä olen näitä kirjoja kirjoittaessa katsonut ikkunasta. Kirjoitin metsän omistajille kirjeen, missä kerroin sen metsän merkityksestä elämässäni ja työssäni ja kerroin, mitä eliöitä siellä asustaa. Lähetin kirjeen kiinteistövälittäjälle, joka metsää oli ottamassa. Seuraavana päivänä hän soitti ja kertoi, että metsänomistajat olivat kirjeen luettuaan päättäneet myydä metsän minulle. Olin kirjeeseen toki liittänyt tarjouksen millä summalla pystyisin sen alueen ostamaan. Se metsä on ollut aikaisemmin Väinö Linnan omistuksessa, kun hän asui Hämeenkyrössä kirjoittaessaan Täällä Pohjantähden alla -romaanitrilogiaa ja hänen kunniaukseen nimesin luonnonsuojelualueen Pohjantähden metsäksi.

– Opiskelit luontokartoittajaksi. Miten opinnot muuttivat metsäsuhdettasi tai yleisemmin luontosuhdettasi?

– Nykyään en pysty neutraalein silmin katselemaan luontoa, että koko ajan tunnistan kaikkea mitä siellä on. Ne ovat tietysti ihmisten keksimiä nimiä, mutta lajintuntemus havainnollistaa miten paljon täällä on kaikkea porukkaa meidän ihmisten lisäksi. Muutoin saattaa nähdä vain vihreää sammalmattoa, mutta jos sammalia tunnistaa, alkaakin huomata, että tässä onkin kahtakymmentä erilaista sammalta. Lajintuntemuksen ansiosta opin luontoa, ja sitä varovaisemmaksi olen tullut. Kun oivaltaa lajirunsauden, muuttuu automaattisesti vähän tarkemmaksi, että mihin nyt menee

"Kun kirjoitan romaaneja, pystyn käsittelemään samoja asioita kuin aikaisemmin luontojärjestötyössä, mutta lempeämmin ja avarammin."

vaikka tallaamaan ja rymyämään. Olen aikaisemmin mielelläni kiipeilyt puissa ja kivillä ja edelleenkin teen sitä jonkun verran. Nykyään saatan katsoa kuusen juurelta, että en nyt kiipeäkään, kun tuossa kasvaa niin paljon tietynlaista jäkälää tai sammalta, se vain nuhjaantuusi käsien ja jalkojen alla. Luontokohteiden rauhoittaminen omalta itseltä on tässä viime vuosina tullut mukaan.

– Minulla on kolme ammattia: maaseutuyrittäjä, luontokartoittaja ja hieroja. Mitään niistä en ole tehnyt työkseni. Olen aina pitänyt opiskelusta. Mitä olen oppinut, on kulkeutunut osaksi tarinaa. Kun olin valmistunut luontokartoittajaksi, osallistuin yhä enemmän ympäristöjärjestöjen toimintaan ja olin joitakin vuosia töissäkin Ikimetsän ystävät ry:ssä, joka on Luonnonperintösäätiön tukiyhdistys, ja sitten Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirissä. Niissä töissä tulin tietysti hyödyntäneeksi luontokartoittajan opintoja. Piti maastokohteissa

käydä katsomassa, että minkälaista lajistoa siellä esiintyy.

– Luonnonsuojelupiiri ottaa kantaa, jos jotain aluetta uhataan vaikka rakentamisella tai hakkuilla tai turpeenotolla. Silloin tietysti pitää tietää miten suojelua nyt perustellaan, millaisia eliöitä ja luontotyypppejä siellä on. Järjestötyö, vaikka sitä arvostan, ei lopulta tuntunut omimmalta minulle itselleni. Olen luonteeltani vähän syrjään vetäytyvä ja mieluummin tarkkailijaluonne. Ja luonnonsuojelutyössä helposti joudutaan jyrkkiin vastakkainasettelutilanteisiin, mitä en ikinä pitänyt kovin luontevina itselleni.

– Olen kirjoittanut fiktiota jo luonnonsuojelupiirissä työskennellessä, ja aloin ajatella, että tämä voisi enemmän olla se minun juttu. Romaanissa ei auta paasata asioista, koska liian voimakas julistaminen ei kuulu fiktion formaattiin, siitä helposti nousee vastakkaisia ajatuksia. Kun kirjoitan romaaneja, pystyn käsittelemään samoja asioita kuin aikaisemmin luontojärjestötyössä, mutta lempeämmin ja avarammin. Teksteistä tulee moniulotteisempia kuin tiukasta asiatekstistä. En usko tarinoissa hyviksiin ja pahiksiin, niin kuin en oikeassa elämässäkään. Olemme eri tilanteissa erilaisia ja romaaneissa sen huomaa, että en ole kertaakaan onnistunut kirjoittamaan pahiksesta. Kannattaako yrittääkään, esimerkiksi täysin piittaamattomasta teollisuuspampusta, joka haluaa tuhota kaiken. Vuosien ajan, kun kirjoitan, alan ymmärtämään hänen motiivejaan. Hänenkin tekemi-

Anni Kytömäki
Rajalan kämpällä.

sensä ovat jollakin lailla loogisia, vaikka eivät ehkä hyväksyttävää.

KULTARINTA

– *Kultarinta*-kirjassa 2014 on monenlaisia päällekkäisiä teemoja ja kerroksia, niin kuin äsken sanoitkin, mutta siinä on kuitenkin aika vahva historiallinen kehys. Tapahtumat sijoittuvat 1900-luvun alkupuolelle. Se ei kai ole ihan vierasta muissakaan kirjoissasi. Oletko kiinnostunut historiasta tai haluatko sen jotenkin tuoda uudessa valossa esille?

– Luin jo lapsena ja nuorena historiallisia romaaneja ja sain niistä osviittaa, että voisi kirjoittaa menneisyyteen sijoittuvaa tarinaa. Ongelma oli pitkään, että yritin kirjoittaa tarinoita, jotka sijoittuivat tuhannen vuoden taakse menneisyyteen tai 1500-luvun Pohjois-Amerikkaan tai 1700-luvun Itä-Venäjälle. Oli vaikea löytää lähteitä. Totesin jossain vaiheessa, että en saa riittävän paljon selville asioita, että osaisin kirjoittaa kauas menneisyyteen sijoittuvan tarinan. Kirjoitin kuitenkin novelleja ja lähettelin niitä kirjoituskilpailuihin, kunnes vuonna 2005 satuin voittamaan Pirkanmaan kirjoituskilpailun. Innostuin ja aloin kirjoittaa uutta kertomusta satukirjoituskilpailuun, joka oli samana keväänä julistettu alkaneeksi. Aloin miettiä satua kansanperinteestä, joka liittyy karhuun. Olin hyvin kiinnostunut karhumytologiasta. Ajattelin, että sadussa voisi olla myös yhteiskunnallisia teemoja. Jos se sijoituisi vaikka 1900-luvun alkuun, niin siinä

voisi olla Suomen luonnonsuojelun historiaa.

– Homma lähti siinä mielessä lapa-
sesta, että lopputuloksena ei ollutkaan satu vaan 644-sivuinen *Kultarinta*. Kirjoittaminen kesti kahdeksan vuotta. En mennyt enää satojen vuosien taakse, vaan 1900-luvun alkuun. Mummuni toimi elävänä lähde-
teoksena, haastatelin häntä kirjoittaessani. Siksi *Kultarinta* on omistettu isovanhemmilleni. Sisällissodan ajasta ja lapuanliikkeestä on kirjoitettu tosi paljon, mutta minä ajattelin, että *Kultarinnassa* pysyn enemmän luonnon ja myös muiden eliöiden kuin ihmisten näkökulmas-
sa. Siksi sisällissodasta *Kultarinnassa* ei ole taistelukuvausta eikä juurikaan poliittisen tilanteen kuvausta kuin viite-
teenomaisesti.

– *Kultarinnassa* kulkee pieni polku kenties täältä Laipanmaan halki Luopioisten suuntaan, kerrotko vähän siitä polusta?

– Syksyllä 1917 kun kirjan päähenkilö Erik Stenfors on isänsä kanssa lähtenyt puukaupoille, hän suuntaa Pahkakorven metsään ostaakseen sen hakattavaksi. Hän päätyy Rautajärven suunnasta pyörällä metsäseudulle ja kulkee sieltä pientä polkua ja jatkaa jalkaisin pieneen tölliin ja kohtaa Pahkakorven Simon, joka sitten lempeällä tavalla opastaa Erikille millaisia ovat oikeat metsät. Erik on luontoihminen ja lintujen tutkija ja metsien rakastaja, mutta ei oikein ollut ymmärtänyt mitä hakkuut Pahkakorvelle merkitsisivät. Kuukkeli on Pahkakorvessa keskeinen

laji, johon Erik kiinnittää huomiota. Olin käynyt Laipanmaassa *Kultarinta* kirjoittaessani muutaman kerran. Kuvittelin millaista täällä olisi ollut mahdollisesti 1910-luvulla.

MARGARITA

– *Margarita*-romaani ilmestyi 2020, se voitti sitten Finlandia-palkinnon. Mainitsit karhun, *Kultarinnan* symbolieläimen, mutta *Margaritassa* se oli jokihelmisimpukka. Miksi jokihelmisimpukka on tärkeä?

– Jokihelmisimpukka tuo meille terveiset todella kaukaa menneisyydestä. Raakkuja on ollut olemassa jo sata miljoonaa vuotta sitten, eli dinosaurusten aikaan. Minua kiehtoo miten niin vanha laji voi edelleen elää keskuudessamme. Se on selvinnyt hyvin monenlaisista maailman mullistuksista. Pieni ja sitkeä simpukka kuvastaa myös vähän semmoisia introvertteja ihmisiä. Ehkä sanoma kirjassa on se, että sisäänpäin kääntyneet, hiljaiset ja kuorensa pysyvät ihmisetkin voivat lopulta olla hyvin kestäviä ja heitä pitäisi ymmärtää ja sallia heidän olevan olemassa eikä pakottaa kaikkia ideariihin ja ryhmitöihin, nykypäivän sosiaalistamisyrittäisiin, mitä koulumaa-ilmassa ja työelämässä harrastetaan. Jokihelmisimpukka itsessään on hyvin kiinnostava laji ilman introvertti-symboliikkaakin. Simpukkahan saattaa elää jopa 280-vuotiaaksi. Olen miettinyt millaista simpukan elämä mahtaa olla. *Margarita* on valistunut arvaus millaista se elämä mahdollisesti voisi olla. Se luonnonsuojelullinen sanoma, mikä *Margaritaan* punoutui simpukan kautta, liittyy lajin evolutiiviseen vanhuuteen. Simpukka on selviytynyt sata miljoonaa vuotta, mutta nyt noin sadan vuoden aikana, laji on kadonnut monista virtavesistä Etelä-Suomesta ja ympäri maailmaa. Ihmisen vaikutus luonnonvaraisiin lajeihin siis pahempi kuin asteroidi-iskun, joka tappoi dinosaurukset sukupuuttoon.

– Karhu on esiintynyt paljon romaaneissa ja se on keskeinen laji kansanperinteessä. Jokihelmisimpukka ei ole mikään kovin näkyvä stara ollut, eikä sitä ole vielä riepoteeltu fiktion kentillä. Mutta minusta on ollut kauhean ihanaa *Margaritan* myötä se, että monet simpukoita hyvin tieteellisesti tutkivat henkilöt Suomessa ovat lukeneet kirjan eivätkä ole olleet ollenkaan pahoillaan siitä, että jokihelmisimpukka on otettu romaaniin päähenkilöksi. Olen käyt-

Seppo Rinne ja Anni Kytömäki keskustelivat kirjailijan luontosuhteesta Rajalassa.

tänyt kirjailijan vapautta ja kuvittelu simpukalle tavallaan niitä aistimuksia ihan ajatusten tasolla, että minkälaisista sen kokemukset ja johtopäätökset ovat, mutta niin nämä tutkijatkin ovat sitten sanoneet, että ei me tiedetäkään, millainen se on.

– Jokihelmisimpukoitahan nykyään kasvatetaan Konneveden tutkimusasemalla, koska ne ovat lukuisista joista kadonneet ja nykyisillään esiintymispaikoillaan ovat monesti ongelmassa. Niitä viedään joista tutkimusasemalla kasvatettavaksi eräänlaiselle kylpylälomalle, missä ne saavat rentoutua puhtaassa vedessä ja sitten lisääntyä, ja sitten pikkusimpukoita viedään takaisin jokiympäristöihin kasvamaan. Vähän niin kuin kannan tekehengitystä, mutta kuitenkin tärkeää työtä nykyoloissa. Laboratoriossa on nyt pystytty tarkkailemaan simpukoiden elämää läheltä ja on todettu mielenkiintoisia juttuja. Simpukat ruoka-ajan lähestyessä tulevat altaan reunalle ja odottelemaan ruoan tuloa. Kun vakiohoitaja tekee erilaisia toimenpiteitä ja laittaa käden sinne altaaseen joka päivä, simpukat pysyvät rennosti raollaan, mutta jos kuka tahansa muu työntää käden sinne, niin ne menevät tiukasti kiinni. Eli jotain ne siinä vedessä aistii, jotakin hajuaistimuksia tai vieraita molekyylejä, mistä sitten päättelevät, että parempi suojautua kaiken varalta. Jotain mielenkiintoista niiden sisällä hermoverkostossa liikkuu. Luonnossa on paljon, mitä emme ymmärrä. Sitä ei ikinä pitäisi aliarvioida.

KIVITASKU

– Miten *Kivitasku* sitten? Se vähän niin kuin ohitettiin tuossa, se on henkilökohtainen lempari, onko sinulla siitä jotain?

– Kivitasku on myös oma suosikki kirjoistani. Se on yritys lisätä ymmärrystä kallioperää ja kiviä kohtaan, jotka myös monet luontoihmiset saattaa vähän ohittaa. Kivet ja kalliot ovat elotonta materiaa, eikä niitä ole arvoitettu, mutta itse olen lapsesta asti ollut hyvin viehättyynyt kivistä, mykästä voimasta, mikä niihin tuntuu kätkeytyvän. Olen myös miettinyt paljon Suomen vanhoja sananlaskuja, kuten ”luottaa kuin kallioon” ja ”olla vuorevarma”. Eli me ollaan mielletty kalliot ikuisuuden symbolina ja kuitenkin nykyään kallioita louhitaan todella paljon ja hyvinkin lyhytaikaisesti hyödyntämiskohteisiin. Tuntuu, että me murennamme

Kangasalan viimeinen kuukkelihavainto on Rajalan kämpän liepeiltä vuodelta 1999.

maata jalkojemme alta eli joku meidän näkökulmasta ikuisesti ollut murskaataan arkisenkin tarpeen takia. Kirjoitin *Kivitaskun*, jossa tätä tematiikkaa nostetaan esiin.

– Kivitasku alkaa kuvauksella, missä nuori tyttö Helena joutuu mielisairaalaan. Hänelle tehdään lobotomia. Sitä harjoitettiin myös Suomessa 1950-luvulla. Olen lobotomiaa miettinyt vertauksena kallion poraamiselle, miten siinä poraudutaan ihmisten peruskallioon eli aivoihin. Lobotomiassahan porattiin reikä ohimoon ja sitten sen kautta työnnettiin veitsi aivoihin ja katkottiin etuotsalohkon ja aivojen taaempien osien välisiä yhteyksiä. Tarkoituksena oli saada potilaasta helpommin käsiteltävä ja myös muutoksia hänen aivoissaan, että hänellä ei olisi niin tuskallinen olo. Tavallaan tarkoituksena oli ehkä hyvä, mutta se oli hyvin robusti toimenpide ja muutti ihmisen persoonaa usein lopullisesti.

– Halusin tehdä metaforan lobotomian ja kallioiden välillä. Mitä me ihmiset katsomme oikeutetuksi tehdä toisillemme ja toisaalta muulle luonnolle ja kallioperälle. Jos ajattelee ihmisten tarinaa, niin keskeisenä tematiikkana on vapaus: kaikki *Kivitaskun* päähenkilöt omalla tavallaan pyrkivät jotenkin vapaaksi yhteiskunnan ja muiden ihmisten vaatimuksista. He yrittävät löytää oman tiensä ja heitä yhteisö yrittää laittaa kuriin. Mutta fiktiossa pystyy tekemään ratkaisuja, mitä todellisessa maailmassa ehkä ei synny, niin sieltä vapaus ehkä lopulta löytyykin.

MIRABILIS

– Romaanisi *Mirabilis* ilmestyy tänä syksynä. Mikä on niin ihmeellistä, että annoit kirjalle nimen *Mirabilis*? *Mirabilis* on latinaa ja tarkoittaa ihmeellistä.

– Ehkä ihmeellistä on kaikkien romaanien kohdalla aina se, että ne sitten lopulta ilmestyvät. Tuntuu aina ihmeelliseltä, että kaiken tuskallisen työskentelyn lopputuloksena tulee valmis teos. *Mirabilis* on omassa elämässäni ihmeellinen, koska se on kulkenut mukana lähes 30 vuoden ajan. Tarinan ensimmäiset idut sain mieleen vuonna 1995. Äiti oli silloin töissä Ylöjärven kirjastossa ja toi sitten kotiin lainaan aikakauslehtiä. Luin tiedelehdessä Vitus Beringin tutkimusmatkasta Tyyneenmeren pohjoisosaan 1740-luvulla. Innostuin aiheesta ja halusin kirjoittaa romaanin, joka sijoittuisi juuri siihen aikaan ja jossa käsiteltäisiin sitä tutkimusmatkaa. Aloin kirjoittaa, mutta törmäsin taustatutkimuksen haasteellisuuteen, ja idea jäi muhimaan aika pitkäksi ajaksi ja muuttuikin matkan varrella.

– *Mirabilis*issa on samoja aiheita, mitä 90-luvun puolivälissä keksin. Se on pitkän perinteen kirja omassa elämässäni. Kirjan yksi päähenkilö on taitovoimistelija, joka pystyy huimiin fyysisiin suorituksiin, ja sitäkin kautta kirjan nimi saa selityksensä. Hänen tempunsa ovat todella ihmeellisiä. Kasvikunnan puolelta olen saanut innoitusta. Tarinassa kulkee mukana *Viola mirabilis* eli lehto-orvokki. Tarina sijoittuu 1860-1930-luvulle. Se kertoo yhden perheen ja perheen tyttären ja hänen kaksoisveljensä tarinaa. Toisena keskeisenä päähenkilönä on norjalainen tiedemies Leonhard Hess Stejneger, joka on ollut oikeastikin olemassa ja on nyt romaanieni ensimmäinen todellinen päähenkilö.

– Hieman hirvittää kirjoittaa oikeasta ihmisestä, koska siinä on hyvin tarkat raamit. Hänen elämänsä kulku pitää olla mukana, niin kuin se todellisuudessa tapahtui. Mutta sitten on pakkokin mennä hänen päänsä sisälle ja myös kuvitella asioita. Olen pyrkinyt siihen, että hänen tarinansa kerrottaiisiin semmoisena kuin se mahdollisesti on tapahtunut. Kirjailijan vapautta olen käyttänyt kuvitellessani, miten hänen ajatusprosessinsa ovat kulkeutuneet. Onneksi Stejneger oli tietävästi mukava ihminen, ja siksi hänestä oli antoisaa kirjoittaa. □

Kangasalan puolueet ja ympäristö

Kunnat käyttävät merkittävää ympäristövaltaa. Kunta- ja aluevaalit pidetään huhtikuussa 2025. Äänestäjillä on tilaisuus arvioida mitä on saatu aikaan kuluneen neljän vuoden aikana, mitä jäi tekemättä ja mitä pitäisi tehdä.

Kangasalan Luonto -lehti kartoitti mitä on tehty ympäristönsuojelun alalla. Esitimme kaikille Kangasalan valtuustossa edustettuina oleville puolueille kolme kysymystä:

1. Mitkä ovat olleet puolueenne mielestä merkittävimmät ympäristöteot Kangasalla kuluneella valtuustokaudella?
2. Onko Kangasalla riittävästi luonnonsuojelualueita?
3. Millaisia ympäristöaloitteita teette tai tuette tulevalla valtuustokaudella 2025–29?

1. Kokoomuksen mielestä Kangasalla on tehty valtuustokaudella paljon merkityksellistä ympäristötyötä. Olemme sitoutuneet olemaan hiilineutraali vuonna 2030 ja olemme mukana Hinku-verkostossa. Olemme hyväksyneet ilmasto- ja energiatehokkuustyön tiekartan, jossa määritellään toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi. Nämä yhdessä kaupunkistrategiamme ympäristötavoitteiden kanssa ovat ohjanneet kaikkea päätöksentekoa esimerkiksi kaavoituksessa ja maankäytössä. Olemme panostaneet joukkoliikenteen kehittämiseen. Lisäksi olemme perustaneet uusia luonnonsuojelualueita. Ilmasto- ja energiatehokkuustyötä myös seurataan nykyään tarkasti ja siitä raportoidaan luottamushenkilöille. Nämä toimet tukevat vastuullista ja pitkäjänteistä ympäristöpolitiikkaa Kangasalla.

2. Kangasalla luonnonsuojelualueita on lisätty kaupungin maille tällä valtuustokaudella, mikä vahvistaa näillä alueilla luonnon monimuotoisuutta. Mielestämme luonnonsuojelualueita pitää perustaa silloin, kun edellytykset täyttyvät ja monimuotoisuuden suojele edellyttää alueen rauhoittamista. Mielestämme luonnonsuojelualueiden lisäämistä tulee harkita tapauskohtaisesti kaupungin omistamilla mailla tarpeiden ja suojeluarvojen perusteella, ei itseisarvona. Ei pidä myöskään unohtaa maanomistajien vapaaehtoisuutta suojelua. Se on tärkeässä roolissa mahdollistaen toisaalta yksityisen maanomistuksen kunnioituksen ja suojelun sekä toisaalta luonnonsuojelun tärkeät intressit.

3. Tulevalla valtuustokaudella 2025–29 tulemme edistämään asioita, jotka tukevat kaupunkilaisten ja ympäristön hyvinvointia sekä kaupungin kehittämistä. Tavoitteemme esitellään kattavasti kuntavaaliohjelmassamme, ja tulemme tulevasta aloitteista kertomaan muille valtuustoryhmille yhteisesti sovitulla tavalla ennen valtuuston kokousta ja aloitteiden jättämistä.

1. Valtuustokaudella on tehty oikeansuuntaisia toimia luontoa silmällä pitäen. Sosialidemokraatit ovat iloisia Tavasen alasajosta ja Vehoniemen arvokkaan harjun säilymisestä luonnontilaisena. Lähiruokaan panostus ja kotimaisuusasteen nosto kouluruokailussa on ollut oikea suunta. Lähiliikuntapaikkoihin on panostettu ja vaellusreittien laavut sekä reittiin on panostettu. Vastuullinen kaupungin metsähoito on ollut keskiössä ja onnistunutta. Energian kulutuksessa kaupunki on siirtynyt uusiutuvaan suuntaan hakkeen poltolla lämpölaitoksessa ja valaistuksen muuttaminen led-valoihin on säästänyt rahaa ja luontoa. Tarastenjärven kiertotalousalue on merkittävä positiivinen satsaus ekologiseen suuntaan ja jos vielä pyöräilyväylien satsaamisen nostaisi esiin yhdessä joukkoliikenteen panostamisen tärkeyden.

2. Kangasalla on tällä hetkellä hyvä suunta. Olemme olleet päättämässä säännöllisesti uusista luonnonsuojelualueista. Vuosittain olemme päättäneet pääasiassa pinta - aloiltaan varsin pienistä alueista, joten määrällisesti niitä on oltava vuosittain useita jatkossakin.

3. Aloitteiden yksityiskohdat eivät vielä ole olleet keskusteluissa, mutta näkisimme, että kaavoituksen ja ennen kaikkea hulevesiin liittyvät nostot ja vielä puhtaiden järviemme herkkien ekosysteemien kuormitukset on otettava keskusteluun. Lähiluonnon terveysvaikutuksista olisi myös hyvä avata keskustelu.

1. Kangasalan perussuomalaisten aloitteesta Kangasalle laadittiin suunnitelma, jossa kaikkiin uusiin rakennuksiin pyritään jo suunnitteluvaiheessa lisäämään uusiutuvaa energiaa hyödyntävä järjestelmä, sekä mahdollisuuksien mukaan myös vanhoissa rakennuksissa siirytään fossiilisista energioista uusiutuvan energian käyttöön.

Yhteistyössä kaikkien valtuustoryhmien kanssa saimme myös rakennusjärjestyksen muutoksen, jossa helpotettiin aurinkoenergian käyttöönottoa ja lupaproses-

sia kaikessa uudisrakentamisessa. Mielestämme tämä oli suurin yksittäinen ympäristöteko koko valtuustokaudella, kaikki valtuuston tekemät päätökset huomioiden.

2. Kangasalla on lukuisia luonnonsuojelualueita, joita myös lisättiin useilla tällä valtuustokaudella. Mielestämme lukumäärä ei ole niinkään oleellista, vaan tarkoitus ja laatu. Kangasala on toiminut tässä asiassa esimerkillisesti.

3. Kangasalan kaupungin maaomaisuutta hoidetaan suunnitelmallisesti, ja suunnitelmat on tehty pitkälle tulevaisuuteen ammattilaisten toimesta. Huolehdimme että Kangasala huolehtii metsistään ja muusta maaomaisuudesta vastuullisesti myös jatkossa.

Kristillisdemokraatit
Kristdemokraterna

1. Kristillisdemokraattien valtuustoryhmä on kuluneella valtuustokaudella pitänyt tärkeinä useita ympäristötekoja. Olemme kokeneet tärkeäksi sen, että esimerkiksi polkupyöräilyn edellytyksiä on parannettu. Olemme myös olleet aktiivisesti mukana Pitkäjärven alueen kaavan huolellisessa ja perusteellisessä käsittelyssä, jossa otetaan huomioon sekä ympäristönsuojelu että asukkaiden tarpeet. Lisäksi olemme panostaneet luonnossa olevien liikuntamahdollisuuksien parantamiseen, mikä edistää kansalaisten hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Tämän lisäksi meillä on ollut edustusta elinympäristölautakunnassa, missä tehdään jatkuvasti ympäristöön liittyviä päätöksiä.

2. Luonnonsuojelualueiden riittävyys: Luonnonsuojelualueet ovat elintärkeitä monimuotoisen ja kestäväen kaupungin kehittämisessä. Vaikka Kangasalla on jo nykyisin useita arvokkaita alueita, uskomme, että luonnonsuojelualueiden määrää olisi mahdollista ja tarpeellista lisätä, erityisesti kaupungin itäisissä osissa. Tämä ei ainoastaan suojele paikallista luontoa, vaan myös parantaa elinympäristön laatua ja lisää kaupunkimme vetovoimaa. Ajattelemme, että sellainen tilanne olisi ihanteellinen, missä jokaisella kaupunkilaisella on mahdollisuus päästä omasta kotipihosta kävellen luonnonhelmaan liikkumaan.

3. Tulevalla valtuustokaudella 2025–2029 aikomuksemme on jatkaa ja vauhdittaa vihreitä siirtymää. Olemme sitoutuneet lisäämään uusiutuvan energian käyttöä Kangasalla. Yksi keskeinen tavoite on aurinkoenergian käyttöönoton byrokratian helpottaminen, jotta asukkaat ja yritykset voivat vaivattomasti investoida aurinkovoimaloihin. Toivomme, että tämä suuntaus jatkuu, ja että voimme yhdessä muiden ryhmien kanssa edistää kestävä kehitystä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa Kangasalla. Emme näe tuulivoiman saapumista Kangasalla peikkona, mutta tuo asia tulee pohtia erittäin tarkkaan.

Vihreät

1. Kuluneen valtuustokauden merkittävin ympäristöteko oli varmasti lopullinen luopuminen Tavase-tekopohjavesihankkeesta. Hiilineutraalius ja kestävyys ovat olleet vahvasti osana valtuuston hyväksymää kaupunkistrategiaa, ja kaupunki on edistänyt hiilineutraaliuden saavuttamista osana Hinku-verkostoa. Lisäksi on perustettu uusia luonnonsuojelualueita mm. Mäyrävuoreen ja Suinulaan.

2. Ei ole. On toki hyvä, että kaupunki pyrkii nostamaan luonnonsuojelualueiden pinta-alaa sen omilla maa-alueilla, mutta tavoitteena oleva neljä prosenttia on luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja lajikadon pysäyttämisen näkökulmasta vaatimaton tavoite. Erityisen tärkeää olisi myös suojella herkät ja rakentamisen myötä vaarantuneet kohteet, kuten Pitkäjärven-Kaukajärven alue.

3. Uusi valtuustoryhmä pohtii itsenäisesti aloiteideoita, mutta lähtökohtaisesti Vihreät tukevat kaikkia aloitteita, jotka liittyvät luonnon ja ympäristön hyvinvointiin, kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen, ilmastopäästöjen vähentämiseen, kiertotalouteen, lähiluonnon säilyttämiseen ja luonnon terveysvaikutusten huomioimiseen.

1. Keskusta on tehnyt valtuustokaudella aloitteen rakentamisesta aiheutuvan metsäkadon torjumisesta, joutomaiden metsittämisestä ja kaupungin peltoalueiden hiilensidonnan tehostamisesta. Olemme aktiivisesti puhuneet lähiruoan puolesta, jotta välttäisiin turhilta kuljetuksilta ja vastuullisen raaka-aine tuotannon varmistamiseksi. Merkittävä asia on myös Tavase hankkeen päättymisen. Hanke olisi aiheuttanut suurta haittaa Keisarinharjun-Vehoniemenharjun alueelle.

2. Kangasalan tavoite on, että vuoteen 2027 mennessä kaupungin omistamista maaomaisuudesta 5% olisi suojeltu. Tavoitteeseen on vielä matkaa, mutta se on saavutettavissa. Työtä uusien suojelualueiden löytämiseksi tulee jatkaa aktiivisesti kaupungin omistamilla mailla sekä yhteistyössä yksityisten maanomistajien kanssa vapaaehtoisuuteen perustuen.

3. Jatkamme työtä lähiruoan sekä -palveluiden puolustajina. Näkemyksemme mukaan Laipanmaan suunniteltua tuulivoimapuistoa ei tule edistää. Laipanmaa on arvokas luontokohde, joita eteläisen Suomen alueella ei juurikaan enää ole. Julkisen sektorin on tehtävä enemmän monimuotoisen luonnon säilyttämiseksi. Mittavilla infra- sekä rakentamishankkeilla on merkittävä ympäristövaikutus. Ongelmaa ei voi sivuuttaa ja kaataa vastuuta luonnon hyvinvoinnista yksityisten maanomistajien tai maaseutuelinkeinojen harteille.

vasemmisto

1. Tavase-tekopohjavesihankkeen alas ajaminen oli ainoa oikea ratkaisu. Noin 10 miljoonaa euroa siihen saatiin rahaa menemään, mutta luontoarvot ovat silti sitäkin arvokkaamat. Saarenmaan osayleiskaavan kaatumisen hallinto-oikeudessa oli myös erävoitto.

2. Voiko luonnonsuojelualueita olla liikaa? Koska vapaaehtoisella metsien suojelulla ei tunnu olevan tarpeeksi hiilinielua lisäävää vaikutusta, tulisi yksityismetsien suojelua lisätä kohdentamalla siihen varoja.

3. Kangasalan vasemmistoliitto ry on ehdottomasti tukemassa Laipanmaan puolesta -kuntalaisaloitetta, tuulivoimalapuis-ton sijaan Laipanmaa on säilytettävä yhtenäisenä metsä- ja virkistysalueena. Tuemme myös avohakkuiden valtakunnallista kieltämistä.

Yhtenäisen Laipanmaan puolesta

Kuntalaisaloite Yhtenäisen Laipanmaan puolesta luovutettiin Kangasalan kaupungille 23.9.2024. Aloitteeseen kertyi kahdessa kuukaudessa 1761 nimeä.

– Haluamme, että Laipanmaa pysyy virkistäytymiskäytössä, talousmetsänä ja Etelä-Suomen suurimpana yhtenäisenä metsäalueena. Sitä haluavat kaikki, jotka ovat tämän aloitteen allekirjoittaneet. Laipanmaa on meille tärkeä ja erityinen virkistäytymispaikka. Laipanmaassa on hiljaisuutta ja rauhaa, jota missään muualla Kangasalla ei tapaa. Siksi olemme olleet tyytyväisiä siihen, että maakuntakaavan, Kangasalan yleiskaavan ja Pälkäneen kunnan kanta on ollut säästää alue yhtenäisenä metsäalueena. Tätä kaikkea kuitenkin uhkaa mahdollinen tuulivoimahanke, jota Laipanmaahan on kaavailtu kaikessa hiljaisuudessa. Siksi loimme aloitteen ja keräsimme nimiä yhtenäisen Laipanmaan puolesta, sanoi aloitteen vastuuhenkilö **Ville Ylimartimo** luovutustilaisuudessa. □

Jonna Mäntylä

Kuntalaisaloitteen vastaanottivat Oskari Auvinen ja Jonna Sillman-Sola. Laipanmaan puolesta sen luovuttivat Pekka Sepponen, Anitta Toivio, Antti Pulkkinen ja Ville Ylimartimo.

Erityinen luontosuhde

Suomalaisista puhutaan usein metsäkansana, mutta historia kertoo toisenlaista tarinaa. Suomalaisen luontosuhde on tuskin sen erityisempi kuin muidenkaan kansojen. Me ihmiset kaikkialla suhtaudumme muuhun luontoon ylimielisesti ja asetamme itsemme erityisasemaan suhteessa muihin eliöihin. Raivaamme tilaa omille tarpeillemme ja uskomme vahvasti olevamme oikeassa, vaikka elämää maapallolla mullistava ekokriisi on jo käynnissä.

Luontosuhteessamme on myös outoa kahtiajakoisuutta. Nautimme oleskelusta kauniissa luontokohteissa, mutta jätämme jälkeemme roskia ja tallattua maata. Haluamme nähdä yleviä metsämaisemia, vaikka julistamme metsien hakkaamisen välttämättömyydeksi. Voimme yhtäaikaisesti, kirkkain silmin, sekä rakastaa että tuhota. Mutta koska osa tunteesta on rakkautta, meillä on edelleen toivoa. Voimme vähintään yksilötasolla opetella elämään rakkautta vahvistaen, näkemään puussa nerokkaan elämänmuodon, sienirihmastossa huikean yhteysverkoston ja karpäsessä kansaeläjän, joka elää ainutkertaista elämäänsä omaa tehtäväänsä toteuttaen.

Luonnon kanssa yhteistyössä synnytetty taide on oma tapani harjoitella muiden olioiden kohtaamista. Kangasalan-talon taidetila Terrassa lokakuussa esillä ollut näyttelyni rakentuu eri tavoin käsitellyistä materiaaleista valmistetuista kollaaseista ja keramiikka-veistoksista. Olen tehnyt jälkiä puulle ja paperille kasveista ja maa-aineksista uuttamillani väreillä. Olen leikellyt vanhoja kuvia ja luonut niistä uusia tarinoita. Olen käsitellyt savea muovaamalla, maalaamalla, polttamalla, liekittämällä ja vahaamalla. Olen rikkonut, aloittanut alusta ja koonnut uudeksi.

Käsitellessämme opimme käsittämään, käsien kautta saamme tuntuman toiseen ja tuntemisen kautta voimme ehkä löytää uuden tavan rakentaa luontosuhdetta. Suhdetta, joka ei nojaa hyväksikäyttöön, vaan yhteiselo, toisen elämän ja myös kuoleman kunnioittamiseen. Valtasuhde on olemassa, mutta voimme hyväksyä tietynlaisen vallankäytön osana elämän kiertokulkua

samalla tavalla kuin syömisen ja, sitten joskus, syödyksi tulemisen.

Synty tiedolla viitataan ihmisen kokemukseen omasta alkuperästään ja yhteydestään luontoon, muihin ihmisiin ja maailmankaikkeuteen eli universumiin. Synty tiedossa on kyse sekä asioiden pysyvyyden, mutta myös niiden ilmenemismuotojen ainutkertaisuuden tunnistamisesta. asiat eivät ilmesty käyttöömmeh tyhjästä, eivätkä ne katoa tyhjyyteen. Suomalaisessa muinaisuskossa esiintyy emuu -hahmoja, jotka ovat eri kasvi- ja eläinlajien kantaemoja eli synnyttäjiä. Halusin tehdä synty tiedon näkyväksi ja otin vapauden luoda uusia keraamisia emuu-hahmoja, kuten käpyjen, kupusienten ja halausten emuut. Emuiden näkyväksi tekemän synty tiedon ymmärtämisen kautta ihminen voi paremmin hahmottaa oman

yhteytensä muuhun elolliseen ja maailmaan. Tämä voi parhaassa tapauksessa johtaa syvempään ymmärrykseen siitä, miten elää luonnon kanssa harmoniassa.

VESI MEISSÄ

Käytännössä lähes kaikki tällä hetkellä maapallolla oleva vesi on ollut olemassa jo miljardien vuosien ajan, kiertäen eri muodoissaan valtamerissä, ilmakehässä, jääpeitteissä ja elävissä organismeissa. Vesi on olennainen osa ihmiskehoa: se auttaa säätelemään lämpötilaa, kuljettamaan ravintoaineita, poistamaan kuona-aineita ja ylläpitämään solujen toimintaa. Sama vesi, joka on ehkäpä kiertänyt esivanhemmissamme tai ympäröivän metsän puissa, kiertää myös meissä. Veistoksessa Pyhä johtaja vesi kiertää totuttua →

Krista Mäkelä ja Raaku taidetila Terrassa. Näyttely Erityinen luontosuhde oli esillä 15.–31.10.2024.

suuntaa vastaan ja kutsuu meitä mietiskelemään veden kiertokulkua.

Aikamme painottaa yksilöä, hänen tarpeitaan ja kehittymismahdollisuuksiaan kaiken perustana. Mutta voiko elämässä oikeasti olla mitään erillisiä yksiköitä? Evoluutiobiologi Scott Gilbert on todennut, että geenit, solut, yksilöt, ryhmät tai lajit eivät merkitse mitään ilman toisia. Hänen mukaansa emme ole koskaan yksin: emme soluina, emme yksilöinä emmekä lajeina. Tämä näkökulma voisi tehdä tarpeettomaksi yksilöiden tai erilaisten yksilöryhmien keskinäisen kilpailun ja tarpeen tavoitella aina vain enemmän. Olisiko lohdullista ajatella, että olemme täällä tuottamassa oman pikku pölyhiukkasemme universumiin, ei sen enempää?

Aloin tehdä kollaaseja kierrättääkseni enemmän tai vähemmän epäoivastuneita väriteoksiani. Yksilömyyttä miettiessäni päädyin rakentamaan kollaaseja yhdistämällä isäni ottamia vanhoja valokuvia omiin löytöväriteoksiini. Kollaaseihin kerrostuu jälkiä omasta ja läheisten historiasta, sekä ympäröivästä maailmasta. Ehkä joku joskus löytää kollaasit ja jatkaa niiden työstämistä omissa ajassaan, omalla tavallaan.

RAAKKU ELI UNIVERSUMI

Tein Raaku-veistoksen kuvaamaan metsää, sillä vaikka raakut asuvat vedessä, ne ovat vahvasti kytköksissä metsäluontoon. Tämä suhde kuvastaa meidän kaikkien olevaisten sidoksellisuutta kaikkeen muuhun olevaiseen.

Teos sai nimekseen Universumi. Tämä erityisen lämpimänä alkusyksynä saimme ilmastomuutoksen ohella muistutuksen raakkujen olemassaolosta ja samalla veistokseni muuttui raadollisen ajankohtaiseksi. Raaku nousi lyhytnäköisen, pikavoittoja tavoittelevan luontosuhteemme symboliksi.

Toisaalta ihmisten vahva samaistuminen raakkuihin ja huoli niiden selviämisestä herätti myös toivoa. Voisiko suomalaisten luontosuhteen erityisyys rakentuakin rakkaudesta nilviäiseen?

Krista Mäkelä

Kuvataiteen tutkimusmatkailija ja ammatillinen opettaja, joka jakaa kotinsa hämähäkkien, ampiaisten ja erilaisten homekasvustojen kanssa

Ohje syksyiseen värimatkaan:

- Lähde ulos ovesta. Tätä harjoitusta varten ei tarvitse lähteä kansallispuistoon tai retkeilyalueelle. Voit kohdata luonnon pieniä ihmeitä vaikkapa kauppareissulla tai omissa pihassasi.
- Katsele ympärillesi: mitä kiinnostavaa näet? Puiden värikkäitä lehtiä, keltaista ja ruskeaa eri sävyissä, jännittävän muotoisia kasvinosia? Kumarru katsoomaan lähempää, koskettele, nuuhki, tutki tarkemmin.
- Ota mukaasi hyppysellinen joutain uteliaisuuttasi kutkuttavaa. Esimerkiksi tammenterhojen hatut, ruskeat lehdet tai pensaaseen jääneet kuivat marjat voivat tuottaa hauskoja yllätyksiä.
- Keitä löydöstäsi tilkassa vettä. Joskus riittää kiehaus, joskus tarvitaan haudutus. Tämä selviää vain kokeilemalla. Kun keitinvedessä on väriä, olet valmis antautumaan taiten tekemiselle.
- Kaada, roiski, sivele, tiputtele vapaavalintaisella tekniikalla väriä paperille. Esimerkiksi heinät toimivat hyvin siveltiminä. Viimeistele teos tiputtamalla sen päälle sitruunamehua tai etikkaa sekä ruokasoodasta tehtyä vesiliuosta. Happo ja emäs vaikuttavat väreihin joskus yllättävilläkin tavoilla.
- Ihmettele syntyvää väriteosta.

VOI SYÖDÄ JA SÄÄSTÄÄ!

Erinomainen opas avohakkuuttolle jatkuvaan kasvatukseen.

Yhdistyksemme on kirjan tuottamiseksi osallistunut Metsän jatkuvan kasvatuksen yhdistyksen Silva ry:n joukkorahoituskampanjaan.

Like Kustannus 2023:
ISBN 978-951-1-45299-7.
216 sivua.

Tilaa MUUTTUVA METSÄ

Hinta toimituskuluineen
40 €.

martjux84@gmail.com
0503043939

Suomen luonnonsuojeliiton
Päikkänen seudun yhdistys

Ekologista asumista Kangasalla

Taito Mikkosen passiivinen aurinkotalo

Teksti ja kuvat: Jorma Mäntylä

– Hyvin suunniteltu yhden asunnon passiivinen aurinkotalo tarvitsee Kangasalla hyvin vähän muuta lämmitystä. Yksi talo on jo ja sen lämmitysenergian tarve on noin tai alle 20 prosenttia tavallisesta, sanoo Saarenmaalla asuva **Taito Mikkonen**.

Eläkkeellä oleva insinööri Taito Mikkonen, 75, on tyytyväinen taloon, jonka tontti ostettiin 1979. Kaksikerroksinen 120 neliön omakotitalo valmistui 1984. Rakennukseen tutustuva näkee erikoisia ratkaisuja, joita ei muualla ole käytetty, ainakaan laajasti.

Ideana oli asuminen aurinkokerääjän ja lämpövaraston sisällä, jotta ei tarvitse siirtää lämpöä kerääjästä huoneisiin ja lämpövarastoon ja sieltä edelleen huoneisiin. Kaikissa siirrois-

sa menetettäisiin lämpöä ja kerääjien pitäisi olla kuumia, mikä ei onnistu lämmityskautena. Materiaalien tuli olla halpoja, palamattomia, lahoamattomia, hyvin lämpöä johtavia ja paljon energiaa varaavia eli ominaislämmön oli oltava suuri.

Ulkoseinissä on paksu betoniharkkomuuraus kantavana rakenteena ja lämpöä varaavana, sitten eristekerros ja uloimpana kivimuuraus. Betoninen alapohja saa Auringon paistetta ikkunoiden läpi ja varaa lämpöä. Välipohja saa aurinkoa yläkerroksen ikkunoista, lämpenee ja varaa. Välipohja on lämpöä johtava, alakerroksen uunin antama lämpöä johtuu yläkertaan, jossa ei ole lämmitystä.

Halpaa materiaalia olivat luonnonkivet sellaisinaan. Talo sai näyttää erilaiselta kuin yleensä halutaan tai

on. Pääasia eli pieni lämmön kulutus saavutettiin. Taito Mikkosen mukaan polttopuuta menee nykyään kolmisen kiintokuutiota vuodessa eli 7–8 000 kWh. Vesi tulee omasta kaivosta ja on halpaa. Sähkönkulutus tavalliseen kotitalouteen, auton esilämmitykseen, veden pumppaamiseen ja polttopuiden sahaamiseen oli 3 000 kWh vuodessa ennen aurinkopaneeleita ja niiden käyttöönoton jälkeen noin 2 000 kWh.

Vertailun vuoksi: sähkölämmitteisen 120 neliön omakotitalon vuotuiseksi keskkulutukseksi arvioidaan noin 18 000 kilowattituntia. Mikkosen talon sähkönkulutus on siis noin 11 prosenttia keskimääräisestä.

– Suunnittelimme ja haimme aravalainaa vuonna 1980. Hakemus hylättiin, ilmeisesti kunta oli sellaista vouhotusta vastaan. Aravan suunnitteluohjeissa oli →

öljykriisin jäänteinä ikkunoiden koon rajoittaminen ilmansuunnista välittämättä. Auringon säteilyn saamiseksi isot ikkunat etelän suuntaan ovat olleet tarpeen. Niistä menee lämpöä ulos mutta enemmän on tullut, lämmityskaudellakin. Hylkäämisen syyksi ilmoitettiin myös ”kaukana palveluista”. Siltä se kunnan kartan laidassa näytti, tosin lähellä Tamperetta. ”Suuri tonttikustannus” oli 45 000 markkaa, eli 7 678 euroa. ”Suunnitelma on toteuttamiskelvoton.” Ei selitetty, mitä mahdollisuutta tarkoitettiin. Minä sen sain toteutettua.

Jos Mikkonen rakentaisi talon tänään, hän ei tekisi suuria muutoksia.

– Periaatteisiin ei muutosta. Talon suunnittelussa on paljon mahdollisuuksia muutoksiin. Ehkä talviöiksi suljettavat ikkunaluukut tai asunto-osakeyhtiö vähintään kuuden asunnon kerrostalolle.

Voiko tällaista rakentamista soveltaa laajemmin rakennusteollisuudessa?

– Siihen ei ole estettä muualla kuin yrittäjien mielissä ja asunnon hankkijoiden ennakkoluuloissa, ja tietysti itsetunnon puute toimia toisin kuin ennen on ollut yleistä. Pelätään ehkä toisten naurua vaikka itsetuntoinen viisas sen kestää.

Mikkosen talo on rakennettu luonnonkivistä ja betonista. Varaava takka mahdollistaa puun käytön talvella. Ilmanvaihdon tuloilma tulee sisään putkessa kymmenisen metriä maan alla, jolloin kesällä tulee viileämpää ja talvella lämpimämpää ilmaa. Etelään suunnatut aurinkopaneelit katolla tuottavat hyvin sähköä. Suuret ikkunat eteläseinällä tuovat valoa ja vähentävät sähkön kulutusta. Maakellari ei kuluta sähköä ja puucee vähentää vedenkulutusta. Rakennus kuuluu sähköverkkoon, mutta haja-asutusalueella se ei kuulu vesi- ja viemäriverkkoon.

Mikkonen puolustaa betonin käyttöä rakentamisessa.

– Taitaa vieläkin olla käsitys ja usko että vanhan perinteen mukainen hirsitalo olisi ekologinen ja betonin ja sementin käyttö on ympäristörikos. Osittain käsitystä on edistänyt tyytymättömyys betonilähiöihin. Monet tietävät sementin valmistuksen kulut-

tavan paljon energiaa ja siten aiheutuvan CO₂-päästöjä, kunnes päästään käyttämään vihreää vetyä sementtiuunissa. Harvemmassa on tietoa, että aikaa myöten betoni ja sementtilaasti ottavat ilmasta takaisin tuota päästöä. Taloni ulkoseinät muurasin sekoittamalla itse laastin. Käytin luonnonsoraa ja hiekkaa runkoaineina laastissa. Säästökivien käyttöä jopa väärin ymmärtäen hävetään. Puhtaana valun sekaan laitettut kivet eivät heikennä rakennetta, vaan säästävät sementtiä.

– Passiivinen aurinkokerrostalokin pitäisi eristää paremmin vaikka talon ulkomittoja suurentaen. Seinien ja välipohjien tulee olla massiivisemmat, hyvin lämpöä johtavia ja varaavia eli ominaislämmön pitää olla suuri. Betoni ja kivi sopivat. Ei tarvita kalliimpaa. Kun aurinko paistaa ikkunasta lattiaan tai seinään, pintojen pitää olla absorboivia, lämpöä johtavia ja varaavia. Ei pidä lämpöeristää huoneen puolelta edes tapetilla. Betonin pinta hiottuna on kaunis ja arvokkaan näköinen.

– Kangasalan Saarenmaalla olen mitannut lämpötiloja -40C - +30 astetta. Ihmiset selviytyvät pukeutumalla lämpötilan ja tuulen mukaan. Joidenkin mielestä asunnon lämpötila ei saa vaihdella juuri lainkaan eli melkein aina on joko lämmitettävä tai jäähdytettävä. Tässä talossa on sisälämpötila normaalioloissa vaihdellut muutaman asteen verran. Emme ole torjuneet auringonpaistetta ikkunoiden ulkopuolisilla verhoilla. Sopeutumiseen on riittänyt pukeutuminen ja joskus jonkin na-

pin avaaminen ja sulkeminen. Se on mielestäni pieni hinta eloonjäämisestä. Siitähän nyt on kysymys. Ikkunan verholla on ollut joskus varjostettava kuvaruutua suoralta auringon paisteelta, Mikkonen kertoo kokemuksistaan.

PASSIIVINEN AURINKOTALO

Taito Mikkosen rakennus on passiivinen aurinkotalo. Hyvin suunniteltuna ja tehtynä se on hyvin vähän muuta lämmitystä tarvitseva.

– Tällä pohjoisella leveysasteella on mahdollista päästä lähes täydelliseen passiiviseen aurinkotaloon kerrostalona. Siinä on lämmönhukka pieni asuntoa kohti ja säteilyä saa siihen verrattuna ihan riittävästi. On ajattele mattomasti väitetty, että passiivinen aurinkotalo ei käy lämpimämmässä ilmastossa. Silloin on kuviteltu tämä talo Floridaan. Sinne rakennettava talo on suunniteltava paikkansa mukaan. Sielläkin on öisin jopa kylmää, mutta ainakin viileää. Siellä ei aurinko paista talon eteläseinään. Passiivista aurinkotaloa käyttäen melkein koko maailman talojen lämmitysenergian tarve katoaa. Ruijassa ja Kuolan niemimaalla talvella on lämmitettävä, mutta sielläkin säästy energiaa syksyllä ja keväällä. Pohjoista leveyttä 60 astetta pohjoisempaan asuu vähän ihmisiä ja 60 astetta eteläistä leveyttä etelämpänä asutusta ei ole, Mikkonen valaisee asumisen maantiedettä.

Passiivisia aurinkotaloja ei voi sijoitella miten tahansa. Mikkosen talosta etelän suuntaan on avointa ja auringoista.

Taito Mikkosen talon ulkoseinien paksun betoniharkkomuurauksen valussa käytettiin täytteenä luonnonkiviä.

Ilmanvaihdon tuloilma tulee maaperään kaivettujen putkien kautta. Se on kylmällä säällä lämpimämpää ja kesällä viileämpää kuin ulkoilma.

– Talojen on oltava auringon säteilyn kerääjiä ja lämmön varaajia. Lämmitettävien rakennusten sijoittelussa on mahdollistettava lämmitys passiivisesti auringonpaisteesta. Talon eteläseinän pitäisi olla itä-länsisuunnassa. Ei tarvitse olla kaarevan kadun suuntaisia. Ei saisi olla auringonpaisteen estoja sektorissa kaakosta lounaaseen. Etelän suunnassa esteettömyys ei ole ihan ehdoton, koska etelässä aurinko on korkeimmillaan. Huippuhyvää olisi, jos talon eteläpuolella on tasainen kenttä heijastamassa lumesta säteilyä talon ikkunoihin. Sitä kenttää voi käyttää kasvimaana. Talojen harja voisi olla lähempänä eteläseinää, etelälape olisi jyrkempi niin, että aurinkosähköpaneelin asennus optimaaliseen asentoon olisi mahdollista eikä lumi peittäisi niitä.

KAAVOITUSPOLITIIKASTA

Siirtyä ekologiseen rakentamiseen ja asumiseen asettaa kuntien kaavoitus- ja rakennuspolitiikalle uusia vaatimuksia.

– Kaavoituksessa suunnitellaan maankäyttöä valittua elämäntapaa varten. Tähän asti on kaavoitettu väestön ja talouden kasvun vaatimuksia varten. Yhä enemmän lisääntyy epäilyksiä sellaisen tulevaisuuden mahdollisuudesta. Kaavoituksessakin on pääasiana oltava

elämänsuojelu, eikä vain talouselämän, vaan biologisen elämän. Tarpeiden tyydyttämiseksi on ajateltu ihmisten ansaitsevan rahaa ja ostavan sitten tavarat ja palvelut. On ollut pyrkimys automatisoida tuotanto ja kuljetukset kustannusten säästämiseksi ja kulutuksen suurentamiseksi. Millä perusteella hyödykkeitä jaetaan, jos tuotannossa ihmisen työn osuus vähenee, Mikkonen kysyy.

Kaavoituksen tarkoituksena ei saa olla vain kunnan asukasluvun kasvattaminen. Yritysalueet on sijoitettava lähelle asutusta ottaen huomioon yritysten ympäristövaikutukset. Pitäisi pyrkiä lyhyisiin työmatkoihin, mieluiten päästöttömästi ja halvalla. Autoteiden valaiseminen kiinteillä valaisimilla ei ole tärkeää.

– Nykyinen kaavoitus ei ota huomioon Auringon säteilyn hyödyntämisen

vaatimuksia. Se estää tai vaikeuttaa aurinkotalojen rakentamisen ja jopa aurinkokennojen käytön. Ehkä siitä johtuu, että kennoja laitetaan pelloille ja sitä varten tehdyille hakkuuaukioille.

– Kaavoittajan pitäisi laatia piirros talon eteläpuoleisesta horisontista ja siihen merkitä auringon korkeus eri vuoden päivinä ja kelloaikoina. Ilmanvaihdon tuloilma kannattaa ottaa maaperään kaivettujen putkien kautta. Näin tuloilma kylmällä säällä on lämpimämpää ja kesällä viileämpää kuin ulkoilma. Talvella olisi käytettävä lämmönsiirtoa poistoilmasta korvausilmaan. Tieyhteyden asuntoon tulisi olla mieluiten tontin pohjoispuolelta. Suurten ikkunoiden lasina on kuvioitu lasi hyvä ulkoa sisälle näkemisen estämiseen verhojen sijaan, ja myös lintujen törmäysten vähentämiseksi. Aurinkoenergiaa hyödyntävien talojen eteläpuolella sopii olla peltoaukea, avoin suo tai järvi, ottaen huomioon vesistön suojelun. Rakentamisen sijoituksessa on vältettävä uusien teiden rakentamista. Pientalojen tonttien pitää olla ekologisen elämäntavan mahdollistamiseen riittävän suuria, Mikkonen valaisee ekologisen pientaloasumisen kaavoituksen edellytyksiä.

– Alvar Aalto esitti kaupungin asemakaavan idean pudottamalla isohkon mustepisaran paperiarkin keskelle. Siitä oli sitten roiskahtanut pienempiä pisaroita sen varsinaisen keskustan ympärille.

– Ilmastonmuutos on tosiasia. Siksi myös asumisen on oltava ekologisempaa. Nyt elämme kuin uppoamassa olleen Titanicin ykkösluokan matkustajat. Kun he saivat ensimmäisenä pelastusliivit, he valitsivat niiden kovuutta, Taito Mikkonen tähdentää ekologista asumista. □

Iso maakellari vähentää kylmälaitteiden tarvetta.

Ruskaretkellä Sillansalmesta Viitastenperälle

Inkeri Lilja
Inka Vaalamo

Kauniissa ja värikylläisessä syysäässä retkeiltiin 6.10. Kangasalan Sillansalmesta Viitastenperälle, joka sijaitsee Hervantajärven luonnonsuojelualueella. Kangasalan luonto ry:n, Pelastakaa Kaukajärvi ry:n sekä Pelastetaan Pirkajärvi -työryhmän kanssa yhteistyönä järjestetyn retken päävetäjänä toimi eräopas **Pekka Mikkonen**. Hänen leppoisassa seurassaan pysähdyttiin tutkailemaan alueen luontoa ja keskustelemaan mm. metsäkanalinnuista, naavoista ja lupoista sekä tulen tekemisestä vanhoilla menetelmillä. Mukana retkeilemässä oli 25 reipasta kävelijää, joiden ikähaarukka oli 7 – 70 vuotta. Suuri osa matkasta kulki vireillä olevan Saarenmaan osayleiskaavan alueella. Toteutuessaan kaava toisi alueelle teollisuutta, teitä ja asuinrakentamista.

Kangasalan ja Tampereen rajalla kulkeva reitti on vaihteleva ja monipuolinen. Retken alkajaisiksi kuljettiin idyllistä Kaukajärven rantaa myötäilevää Kuuselantietä ja ihmeteltiin jylhinä nousevia kallionrinteitä ja isoja värikkäitä haapoja. Lähempänä Ruskkoa käveltiin pienten peltojen ja monimuotoisten sekametsien läpi. Saarenmaantien kohdalla mukaan tuli vielä muutama retkeilijä bussin tuomana. Tien ylityksen jälkeen reitti jatkui kohti etelää Lorunkorventietä pitkin.

Lorunkorventie kulkee nimensä mukaisesti sakeassa korpimaisessa metsässä. Lorunkorpi inspiroi aikuisiäkin satuilemaan, sillä retkeilijöiden mielikuvituksen avulla suuren kuusen alla oleva kolo muuttui maahisen pesäksi. Kolojen lisäksi tehtiin havaintoja myös mm. pohjantikan jäljistä puiden rungoilla. Ne osoittavat, että alueella elää vanhan metsän lajeja. Ruskon kohdalla ihmettelimme kosteikkoo, jossa oli pystyyn kuolleita puita. Yksi oppaistamme kertoi, että alue on muodostunut Tampereen alueelta tuotujen auraslumien sulamisesta ja valumisesta alueelle. Tieto herätti keskustelua hulevesien hallinnan ongelmista nykyisillä sekä tulevilla rakennettavilla alueilla.

KEISSUTIE

Lorunkorventieltä käännyimme polkua pitkin vanhalle Lorunkorven Keissutielle ja opimme samalla paikan historiasta. Keissutien nimitys tulee hevosvetoisen pyörättömän kuljetusvälineen nimestä. Keissuilla, jotka ovat toiselta nimeltään purilaat, saatiin kesäisin vetää taakkoja paikasta toiseen ja sodassa näin kuljetettiin myös haavoittuneita turvaan. Keissuja vetävät hevoset eivät kummoisia teitä metsiin tarvitse, mutta nykyaikaisille hevosvoimille vaatimukset ovat toiset. Keissutiellä retkikunta pysähtyi katselemaan puihin tehtyjä merkintöjä. Niiden mukaan on tarkoitus linjata kehä II -tie, mikä liittyy yhtäältä Saarenmaan kaavaan ja toisaalta siihen, että Tampe-

reen kaupunki haluaa ohjata liikennettä kauemmas keskustastaan lähiöiden poikki. Lentolasta Sääksjärvelle kulkeva ohitustie on kymmeniä metrejä leveä tie ja se tulisi toteutuessaan halukkaan yhtenäisen metsäalueen.

Keissutie johdatti retkeläiset kauemmas tiesuunnitelmista Etelä-Hervannan luonnonsuojelualueelle. Viitastenperän jyrkät kalliot pysäyttivät ihailemaan häkellyttävän kaunista näkymää Hervantajärvelle. Viitastenperän luontokokemuksesta hämmästyttävän teki myös tieto siitä, kuinka lähellä asutusta oltiin. Tällaisten keitaiden vaaliminen ja suojeleminen kaikkien iloksi on todella tärkeää nyt ja tulevaisuudessa. Kallion päällä matkalaiset saivat matkamuistoiksi otettua hienoja selfieitä eikä hymyileminen kuvissa ollut vaikeaa, kun ympärillä humisi syksyinen metsä ja aurinko pilkahteli hetkittäin pilvien välistä.

Vaikka ihmisen käden jälki reitillä Kangasalan Liutusta Hervantaan moin paikoin näkyikin, erityistä reitissä on osaltaan se, että siinä kuljetaan vaihtelevassa metsä- ja rantamaastossa ja reitillä ei ole ainuttakaan avohakkuutta. Vireillä olevassa Saarenmaan kaavassa tämä metsäinen reitti tulisi ottaa huomioon tärkeänä viheryhteytenä Kangasalta Hervantajärven suojelualueelle. Eliöstölle viheryhteyden säilyminen on elintärkeää. Aiemmassa hallinto-oikeuden päätöksellä nurin menneessä Saarenmaan osayleiskaavassa tämä viheryhteys oli suunnitelmista viime metreillä jätetty pois, eikä kaavaa oltu asetettu uudestaan nähtävälle tästä merkittävästä muutoksesta huolimatta. Tähän muutokseen Saarenmaan kaava lopulta kaatui, kun Kangasalan luontory siitä valitti yhdessä asukas-yhdistysten ja luontojärjestöjen kanssa.

Retken loppupäässä Viitastenperän hobitinkoloa muistuttavalla laavulla nautittiin vielä yhdessä nuotiotulesta, luonnon rauhasta sekä tietysti tärkeimmästä eli eväistä. Levähdys hetken jälkeen reippaimmat suuntasivat vielä Makkarajärven rantojen kautta samaa reittiä takaisin kohti Kangasalaa. Joukkion erotessa joku huikkasi vielä: "Tämä oli hieno retki, ensi vuonna uudestaan!" Toivottavasti ensi vuonna ja tulevina vuosina vielä sen jälkeenkin tämä reitti säilyisi luonnonmukaisena ja sitä saisivat edelleen kulkea pienet tassut, loikkivat räpylät, lonksuvat kumisaappaat ja miksei vaikka keissuja vetävä hevonen. □

Sääksikeskuksen lopettajaiset Pohtiolammella 12.10.2024.

Sääksikeskus lopetti toimintansa

Markku Välimaa

Kauniina lokakuuisena lauantaina 2024 kokoontui joukko luonnonystäviä viettämään Pohtiolammen Sääksikeskuksen lopettajaisia. Tilaisuuden tunnelma oli leppoisaa, vaikka haikeus kuului monissa muisteluissa hyvistä vuosista ja saavutuksista.

Yksi ajanjakso Pohtiolammen historiassa on päättynyt. Sääksisäätiön toiminta kuitenkin jatkuu, mutta lakautetun keskuksen merkitystä ei voi kyllin korostaa. Yleisö löysi sinne tiensä, vaikka se ei ollutkaan mikään huvipuisto ja ehkä juuri sen takia.

Luontokuvaajille Pohtiolammen alue on arvokas. Halutuina kuvauskohde on ollut tietysti kalasääski, mutta myös monet vesilinnut ovat olleet helposti kuvattavissa. Upeita valokuvia voidaan pitää myös sivutuotteina tärkeän lajitiedon rinnalla, mitä niiden avulla on saatu. Kuvajat ovat siis tiedontuottajia.

Yhdistysten kokouspaikkana on Pohtiolammen kahvila ollut mitä mainioin.

Kangasalan luonto ry:n hallitus kokoontui siellä lukuisia kertoja kuten myös monet muut yhdistykset. Niin joustavaa ja edullista kokouspaikkaa ei Kangasalta taida löytyä.

Pohtiolammella toiminut yritys Taigabird antoi monelle nuorelle keksäyöpaikan sekä toimi kaupungin kanssa aikuisten työllistäjänä.

Sääksikeskuksen toiminnan loppuminen ei vaikuta alueen luontoarvoihin. Luonto ei ihmisen apua juuri tarvitse. Vääksynjoen varsi altaineen on erittäin rikas lajistoltaan. Vieraslajit olisi kuitenkin pidettävä kurissa niin kasvi- kuin eläinlajien osalta.

Kalasääsket saattavat kyllä alkuun ihmetellä, miksi hyvä kala-apaja on köyhtynyt. Ehkä sääksen lento Vääksyn peltojen yllä ei olekaan enää tavanomainen näky. □

Sääksisäätiöstä ja sen toiminnasta Pohtiolammella on kirjoitus vuoden 2022 Kangasalan Luonnossa.

Ei vain neuleopas, vaan luontotekokin

Jos kaipaat jotain uutta norjalaisten tai islantilaisten kaarrokeneuleiden sijaan, tartu tähän teokseen. Halusitpa sitten neuloa sukkiä, pipoja, kynsikkäitä tai villapuseroita. Teoksen kuvatkin miltei salpaavat hengen.

Kangasalainen **Merja Palin** on suunnitellut kuoseja yli kolmen vuosikymmenen ajan. Kirjan saatesanoissaan hän kertoo: ”Olen neulonut aina. Se on ollut minulle henkireikäni ja ilon tuojani elämän eri käänteissä. Lukioaikana sain rehtorilta lupalapun, jonka turvin sain neuloa oppitunneilla. Taideaineita opettava rehtori ymmärsi, että neulominen parantaa keskittymiskykyäni.”

Merjalta ilmestyi lokakuussa 2024 kirja *Metsäneuleita*. Inspiraationa suomalainen luonto. Se jatkaa hänen tehtäväänsä luonnon puolesta. Hän kertoi Kangasalan Luonto -lehdessä viime vuonna järjestämästään Metsätöitä-näyttelystä: ”Missiona oli herättää ihmisiä taiteen kautta miettimään omaa metsäyhteyttään ja mahdollisuuksiaan hillitä luonnon lajikatoa ja ilmastonmuutosta”.

Metsäneuleita-kirja on oivallinen käsityöharrastuksen herättäjä, mutta myös ikänsä neuloneiden aarreaitta. Äitini tapasi sanoa, elämässä pärjää, kun tekee kovasti työtä, kouluttautuu ja nauraa. Ja jos ei ole mitään oikeaa tekemistä, ottaa virkkuukoukun käteensä.

Minä olen pääasiassa kutonut – kainulaisesti sanottuna – lapsesta asti. Se on ollut harrastus, pään tyhjentäjä ja luovuuden lähde. Sukulaiset, ystävät ja kylänmiehetkin ovat saaneet tuotoksiani lämmittämään kehoaan ja mieltään.

Vasta pari vuotta sitten törmäsin lankakaupassa Merja Palinin neuleohjeisiin. Ensimmäinen kutamani malli oli Kettumetsä. Se syntyi hetkessä kiitos paksun langan, jonka jäämistä muuten 11-vuotias pojanpoikamme kutoi ensimmäiset norjalaislapasensa. Toisen, Meidän metsä -puseron, tein nuoremmalle lapsenlapselleni. Siinä seikkailevat niin karhut kuin tatitkin.

Nyt nämä ohjeet ja 18 muuta ovat päätyneet Merjan kirjaan. Niistä löytyy malleja jokaiselle, myös harmaan ystäville kuten Luonnonperintösäätiölle suunniteltu Haavan havinaa -kuusi, niin herkkä ja kaunis.

Ohjeet ovat selkeät ja värilliset. Myös neulomisen perusteita on kerrottu. Aloittelija pärjää toki ilman erikoistietoakin. Itse opin väridominanssin vasta pari vuotta sitten, vaikka olen kutonut yli 60 vuotta.

Merja Palin: Metsäneuleita: Inspiraationa suomalainen luonto. Docendo 2024: 141 s.

Sivuille sirotellut Merjan havainnot ja mieltelmät tuovat lisäväriä. Neuleet on kuvattu luonnossa. Hän on ottanut itse useimmat kuvat ja vastannut graafisesta suunnittelusta, kannesta ja taitosta.

Kutoisinko seuraavaksi Kurkien mailla -villapaidan ja villasukat vai Kuukkelin siipi -mallin? Oranssin ystäväväni valinnan jälkimmäisen.

Tämän piti olla kirjakritiikki. Yleen-sähän kritiikki koetaan negatiiviseksi. En löytänyt kuitenkaan teoksesta moitteen sanaa. Selailen sitä hellästi ja ihmetellen, mihin kaikkeen luova ihminen, Merja Palin, kykeneekään. Odotan jatkoa!

Marja-Liisa Manka

Liity liittoon

Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen jäsenenä suojelet suomalaista luontoa ja torjut luontokatoa osana maankattavaa toimintaverkostoa. Pääset myös mukaan retkille, tapaat luonnonystäviä ja saat jäsenlehden.

Jäsenmaksu vuonna 2025 on 45 euroa, opiskelijoilta 32 euroa ja varsinaisen jäsenen kanssa samassa osoitteessa asuvilta perheenjäseniltä 15 euroa. Liity mukaan Kangasalan luonnon jäseneksi!

<https://www.sll.fi/tule-mukaan/liity-jaseneksi/>

Vehmaisten osakaskunta

Alueet: Olkahistenlahden länsipuoli, Halimasjärvi, Kaukajärvi ja Pitkäjärvi, kartat löytyvät lupamyynnin ohjeista

vehmainen.fi/vehmaisten-osakaskunta/

Lupamyynti

www.kalapassi.fi/selaus/126

Kangasalan luonnon toimintaa 2024

Kangasalan luonto ry:n toiminta on jatkunut vilkkaana vuonna 2024. Yleisötapahtumia järjestettiin kolme. Lausun-
toja, muistutuksia ja valituksia tehtiin neljä. Jäsenmäärän kas-
vu jatkui ja yhdistys on nyt kolmanneksi suurin Pirkanmaan
luonnonsuojelupiirissä.

Perinteinen luonnonkukkien päivän retki järjestettiin 16.6.
Kangasalan Ranta-Koivistossa ja Kirkkojärven Laikkolanno-
kan luonnonsuojelualueella. Retken veti Heikki Toivonen.
Teemana oli raita. Kangasalan Kulttuuri- ja hyvinvointitorilla
20. huhtikuuta oli yhdistyksen esittelypiste. Suomen luonnon
päivää 31.8. vietettiin Laipanmaan Pihtilammella. Mukana
oli myös Pälkäneen yhdistyksen jäseniä. Kangasalan luonto
oli mukana järjestämässä Ruskaretkä Pitkäjärveltä Hervan-
tajärvelle 6.10.

Hallituksen kokouksia on pidetty kolmesti. Kokouksia ja
yhteydenpitoa toteutettiin sähköpostitse sekä WhatsAppin
avulla. Yhdistyksen jäsenmäärä ylitti 220 vuonna 2024.

Vuosikokous pidettiin 25. helmikuuta Raikun kylätalolla.
Puheenjohtajaksi valittiin edelleen Markku Välimaa ja halli-
tuksen jäseniksi Jorma Mäntylä (varapj), Tuija Lahti (siht),
Inka Vaalamo, Sina Isokallio, Krista Mäkelä, Reetta Vuorio ja
Pekka Mikkonen sekä varajäseniksi Ari Kuuluvainen, Hannu
Majava ja Kari Sipilä. Toiminnantarkastajiksi valittiin Stina
Lahikainen ja Maria Lähdeniemi sekä varahenkilöiksi Vir-
pi Mustiala ja Tony Lähde. Taloudenhoitajana jatkoi Tuula
Säpyskä. Vuotuista Suojelun kärki-kiertopalkintoa ei jaettu.

Hallituksen jäsenet ovat tehneet työtään vapaaehtoisesti
palkatta oman toimen ohella. Tapahtumat sekä erilaiset
lausunnot, muistutukset ja valitukset on tehty priorisoiden.

Maaliskuussa saatiin odotusten mukainen Korkeimman hal-
linto-oikeuden ratkaisu 20 vuotta kestäneestä Tavase Oy:n
tekopohjavesihankkeesta Vehoniemenharjulle. Huhtikuussa
hallinto-oikeus kumosi Kangasalan valtuuston päätöksen
Liutun asemakaavasta 850 (korttelit 955 ja 956), josta yhdis-
tys valitti 2023. Vuonna 2024 annettiin lausunnot ja muistu-
tukset Ruutana–Tarastenjärvi–Asema osayleiskaavasta, kaa-
va nro 26, Saarenmaan osayleiskaavasta, yleiskaava nro 36
sekä NCC Industry Oy:n 1,7 miljoonan kiintokuutiometrin
maa-aineksen ostopäätöksestä Vehoniemenharjusta.

Kangasalan luonto on avustanut luonnonsuojelualue-
aloitteissa ja osallistunut maastokäynteihin. Jäsenistölle on
tiedotettu luonnonsuojelua koskevista tapahtumista, kyse-
lyistä ja adresseista. Yhdistys on osallistunut Pirkanmaan
ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmän toimintaan koulujen
luonto-opetuksen kehittämiseksi.

Kangasalan Luonto -lehdet 2009–2024 löydet yhdistyksen
verkkosivuilta: www.sll.fi/kangasala

Suorinta
tietä terveyteen

 **SUORAMAN
APTEEKKI**

ma-pe 9 - 20, la 9 - 18, su 12 - 18

Mäkirinteentie 10 puh. 010 235 2350
Prisma Kangasala 8,35 snt/puhelu + 16,69 snt/min

 Avinaapteekki

Asioi verkossa
suoramanapteekki.fi

Kangasalan harjuilta maailmalle

**Kangasalan Demarit
toivottavat Kangasalan Luonto
-lehden lukijoille**

**Oikein Hyvää Joulua
ja ympäristötietoista
Uutta Vuotta!**

**Hyvää joulua ja
onnellista uutta vuotta
2025!**

**Toivottaa Kangasalan
Perussuomalaiset ry**

*Onnellista joulun aikaa &
luonnon lumoa vuodelle 2025!*

Toivottaa Kangasalan Vihreät

Lähde
kuntavaali-
ehdokkaaksi!

Vihreät

**Punavihreää
politiikkaa**

**vasemmisto
KANGASALA**

**Kangasalan Kokoomus ry
ja Kokoomuksen valtuusto-
ryhmä toivottavat
hyvää joulua ja onnellista
uutta vuotta 2025!**

KOKOOMUS

Aina lähelläsi

Tuoreita paikallisia uutisia

Kangasalan
SANOMAT

kangasalansanomat.fi

Kukkakauppa Kangasalla - vuodesta 1964

Avoinna
joka päivä
9-19

Poikkea ostoksille!

ILKON KUKKA

Lentola, Kangasalantie 616 | 03 364 6666

Hyvää joulua!

Toivoo: Kauppias Kai Niemi henkilökuntineen

KRauta

KAUKAJÄRVI

PARHAAT SÄHKÖPYÖRÄT!

Nippelissä on Pirkanmaan paras sähköpyörävalikoima – 16 eri sähköpyörämerkkiä.

Asiantuntijamme auttavat sinua löytämään juuri oikean pyörän tarvitsitpa sitä sitten työmatkoille tai vapaa-aikaan.

Ja perinteisiä polkupyöriä löytyy myös jokaiseen käyttöön, niin maastoon kuin kadullekin.

Sen minkä myymme,
sen myös huollamme.

nippeli.fi

Polkupyörien Erikoisliike

NIPPELI

Juvelankatu 8 | p. 363 2900 | ark. 10-18, la 10-14

Kangasala

Vaatimattomasti paras
elinympäristö.

*Tee
lahjoitus*

Suojele pala ikimetsää

Lahjoitustili: FI78 5494 0950 0224 93
MobilePay-numero: 77220

Luonnonperintösäätiö – ostaa luonnonalueita pysyvään suojeluun.
www.luonnonperintosaatio.fi

RAHANKERÄYSLUPA RA/2020/921